

Идеен проект за работа в клуб «Млад екскурзовод»

СЪДЪРЖАНИЕ

I. Методиката “Разказване на истории” като основа за работата в клуб “Млад екскурзовод”	стр.2
II. Интерпретативният подход и изучаване културното наследство в сферата на образованието	стр. 22
III. Културно образование и сътрудничество в мрежа между училище, културни институции и община. Опитът на Нидерландия	стр. 26
IV. Законова и нормативна база на извънкласната и извънучилищна дейност	- стр. 32
V. Извънкласни дейности	стр. 36

ПРИЛОЖЕНИЯ:

Приложение 1

Законова и нормативна база за извънкласните и извънучилищни занимания - стр. 39

Приложение 2

Законова и нормативна база на извънкласното и извънучилищно образование в АВСТРИЯ
стр. 56

Приложение 3

Извънкласни дейности в Американския колеж – София - стр. 77

I. Методиката “Разказване на истории” като основа за работата в клуба

„В една история има повече мъдрост, отколкото в цялата философия.“

Филип Пулман

Обща рамка на методиките, залегнали в основата на работата в клуб “Млад екскурзовод” е **интерактивното обучение** (от англ. *inter* (взаимен), *act* (действие)). За разлика от традиционния пасивен модел, при който ролята на ученика е пасивна – той само слуша, гледа и “усвоява” материала, от само активния модел, при който ученикът работи главно самостоятелно в изпълнение на учебни задачи, при интерактивния модел обучението се изпълнява като взаимодействие между всички участници – ученици, учител, среда. Педагогът подтиква децата към самостоятелна работа, разширяване и развитие на техните интереси,

мотивация и инициативност, той е по-скоро помощник, отколкото ръководител в интерактивния процес. При допълващото използване на новите информационни технологии, се създават особено ефективни интерактивни обучаващи програми.

С оглед спецификата на целите и задачите при обучението в клуб “Млад екскурзовод”, интензивно се използва методиката “Разказване на истории”. През последните години в нашето образователно пространство нарастващо се говори за нея. По преценка на научния колектив тя се оказва особено подходяща за работата на клуб “Млад екскурзовод” на всички равнища – от лекторската работа на преподавателите с учениците, през образователната дейност на самите участници до крайния резултат - създадения продукт за екскурзоводска дейност. Тъй като все още не е публикувано пълно методическо помагало в тази сфера, се налага да представим по-обстойно същността и възможностите на методиката “Разказване на истории”.

Най-общо методиката “Разказване на истории” е свързана с използване на някаква съдържателна история като основа за постигане на желани възпитателни, образователни, културни, мотивиращи, развиващи цели. Наименованието е директен превод от утвърдили се и широко използван в световната практика английски термин “Storytelling” /от англ. *story* – *разказ*, *tell* – *говоря, разказвам*/. По-нататък в текста ще използваме двете понятия като взаимозаменяеми. Всъщност разказването на истории е старо колкото света. Някои автори отбелязват, че то се появява дори преди оформянето на речта, доколкото например пещерните рисунки са форма на разказване на история, както и че дори само знаците и посочванията на първобитните хора като форма на комуникация, са изпълнявали подобни функции. От хилядолетия митовете, легендите, фолклорните приказки, притчите и историите в религиозните книги предават от поколение на поколение културата, социалния опит, ценностите и вярванията на хората. Способността на човека да създава, разказва и предава на следващите поколения важни истории и жизнени поуки е основен адаптационен механизъм, обуславящ цялостното развитие.

В последните десетилетия интересът към Сторителинг като механизъм за увеличаване ефективността на редица процеси при комуникация се преоткрива и използва в много области. Разбира се, в хилядолетното си съществуване изкуството - литература, театър, кино, телевизионни форми, сериали, видео и пр. по същество се базира на разказване на истории. В журналистиката, средствата за масова информация, връзки с обществеността, рекламата, туризма сторителингът се използва все по-интензивно.

В сферата на психотерапията Сторителингът се включва най-активно – например в практиките на Психодрама / при която участниците изиграват “минали, сегашни или очаквани житейски ситуации и роли, опитвайки се да ги разберат по-пълно и да постигнат катарзис/ , при Плейбек театър /импровизиран театър, базиран на някоя от историите, които

участниците разказват/ или Драма терапия /Драматични упражнения; Постановка; Импровизации; Куклен театър; Ролева игра; Разказвач; Театрални игри/.

В бизнеса /където от убедителността на комуникацията и съобщенията зависят печалбите – в сферата на маркетинга, мениджмънта, човешки ресурси и пр./ Сторителинг печели най-запалените си привърженици. За пионер в областта на сторителинга, използван за целите на бизнеса, се сочи Давид Армстронг, ръководител на международната компания Armstrong International, който разработва концепция “Мениджмънт с помощта на история”- *Сторителинг*, и я публикува през 1992 г. Отбелязва се, че методът “Обучение чрез истории” в сферата на бизнеса има редица предимства, той е много по-изразителен и емоционално зареден, включва предаване на норми и правила през личния опит, получаване на нови знания по един сбит, интересен и мотивиращ начин¹.

Всяка година в бизнес-сферата се организират хиляди /не евтини/ курсове за повишаване квалификацията на заетите в тези области по Сторителинг. Например през 2004 г. се създава организация “ANECDOTE”² за провеждане на подобни курсове. През 2007 г. се разработва програмата за лидери Storytelling for Leaders®, а през 2015 г. - програмата за продажби Storytelling for Sales. Постепенно се формира и стратегията, която се преподава в курсовете на ANECDOTE - Story-Powered Strategy /Стратегия, задвижвана от истории/. Днес тази организация, както споделят организаторите, „разполага с глобална мрежа от над 60 партньора в 28 страни, програмите им за обучение са преведени на 11 езика, и имат клиенти, които включват тези програми в своите дейности за лидерство и насърчаване на продажбите“. Немалко са и професионалистите по Сторителинг, наемани срещу добро заплащане в различни сфери на бизнеса.

Ефективност

Несъмнено Сторителинг печели привърженици във всички сфери, свързани с комуникации, публика, влияния (*в това число, разбира се, и в сферата на туризма*) – къде да търсим корените на силата му?

Много интересни са резултатите от физиологични изследвания върху протичащите в организма процеси при използване на традиционни методики и “Разказване на истории”. Така например се оказва, че при запознаване с някакъв текстови материал по традиционния начин - със суха информация /факти, данни и пр./, в мозъка се активират главно центровете за езикова обработка, докато при представяне на материала с методиката Разказване на истории – сензорната и моторната кора и хипокампа.

¹Вж Managing by Storying Around: A New Method of Leadership Paperback – February 10, 1992 by David Armstrong (Author)

² Story-powered communication /Комуникация, задвижвана от истории

Правени са също така физиологични изследвания за участието на хормоните в обучението: за разлика от традиционното обучение, при обучение с помощта на разказване на истории се увеличава равнището на окситоцин – хормон, който се синтезира в хипоталамуса. По принцип това се случва, когато усещаме нечие доверие, доброта, стимул за сътрудничество, усилващи нашето съчувствие и емпатия. И така, този “хормон на социалното единство”, както го наричат, се усилва, когато участваме в процес Разказване на история. Усещането за лично благополучие също се увеличава.

По-детайлни изследвания показват коя точно част от разказваните истории допринася за повишаване на окситоцина – оказва се, че това са онези истории, в които се разкриват взаимоотношения между хората. При разкази без главни герои окситоцин не се отделя и съответно – не се задвижва готовността на слушателите за сътрудничество и взаимопомощ. Оказва се също, че желаният ефект на повествованието се постига, когато то създава напрежение, удържа вниманието и предизвиква емоции у слушателите/зрителите. Тези качества помагат и за по-добро усвояване на ключовите моменти от посланието, по-продължителното им запомняне, събуждане в паметта и на други подобни моменти.

Интересни са и резултатите за влиянието на различните ценности, засягани в историята, върху възприемането – хората се мотивират повече от трансцендентни цели - как историята подобрява живота на героите /примерно о пътя на героя се появява значимо препятствие, което той с много усилия преодолява и животът му се подобрява/.

Разказването на истории в образователната система

Въпреки несъмнените си достоинства методът “Разказване на истории” си пробива път сравнително по-бавно в училищното обучение у нас . Най-честото възражение на учителите е следното: ”На мен и така едва ми стига времето да си преподам урока, какво остава да изгубя половината време да разказвам някакви истории. Децата идват в училище да учат, а не да слушат историйки”. Ще се опитаме да покажем, че с тази методика не се губи, а напротив – печели се време по ред причини. Сред тях е и фактът, че днешните деца са различни от тези преди 20 години. Наричат младите хора днес „поколение на седемте екрана“ – на телевизора, компютъра, лаптопа, таблета, фаблета, смартфона и интелигентния часовник. Подрастващите използват всяка свободна минута, за да втренчат очи във виртуалната реалност, бликаща от телефоните им. Какво да кажем за компютърните игри и геймърите, които с часове се идентифицират с харесваните герои от екранчетата. Прекаляването със симулациите и ролевите игри едва ли помага реалната социализация за живия живот - в мрежата се изгражда особена етика, ценностни норми, език. Родителите и учителите усещат тези сериозни промени у децата от по-ранна възраст. Доста изследователи смятат, че става въпрос за фундаментална цивилизационна промяна, за появата на Е-НОМО, че културата на

днешните млади се характеризира с разтворимост в ситуация, изплъзване, преход, неопределеност, многозначност, превръщане на симулацията в норма на живот. Класическите методи на обучение са недостатъчно привлекателни за децата, те не внимават в час, не запомнят достатъчно, трудно учат. Не би било пресилено да кажем, че в отношението си към света те “говорят на друг език”. Какво се получава: да очакваме, че ако днешните деца – продукт на Постмодерността, се обучават само с класическите методи от Модерността, то образователните резултати ще бъдат достатъчно ефективни?

Част от решението на проблема е по-широко включване на метода “Разказване на истории”, който носи много по-комплексна, многоравнищна информация, без предзададена системност, с индивидуализация и емоционалност на възприятието. С добре структурираната и разказана история вниманието на децата се приковава, децата запомнят повече, по-активни са, емоционално въввлечени, споделят и сътрудничат помежду си.

От педагогическа гледна точка е важно:

- за да се постига желаният ефект, умелото използване на метода “Разказване на истории” предполага внимателно съобразяване с възрастовите особености на учениците, с равнището на техните знания, емоционални нагласи, стила им на живот и пр.
- необходимо е използването на Сторителинг-методиката да не е самоцелно, а да произтича, да е обвързано, подчинено на целите и задачите на учебния процес. В този план включването в урока на истории, целящи само да разведрят обстановката, да послужат за почивка или за създаване на по-близък контакт с учениците, не се отнася към методиката “Разказване на истории”.

Разказването на история може да се включва в образователния процес като централна или допълнителна помощна методика, като основната ѝ цел винаги е да повишава ефективността на образователния процес. Резултатите от редица теренни изследвания показват, че при качествено използване на Сторителинг това действително се постига. Така . изследователи от Калифорнийския университет правят сравнително изследване между две групи студенти – едните се обучават по традиционния начин с научни текстове, другите – с повествователни текстове/истории. Оказва се че групата, занимаваща се с историите, не само успява да прочете възложените дванадесет текста два пъти по-бързо от другата група, но и запомня два пъти по-голям обем от тези текстове³.

През 2006 г. Дж Уотс провежда експеримент сред 228 ученици от четвърти и пети клас в училище в Тенеси, САЩ. Децата са разделени в две групи – експериментална и контролна. В

³ Вж Anecdote, 2015

часовете по история в експерименталната група тя използва метода Сторителинг, а в контролната – класическата форма на провеждане на урок. Резултатите “показват значително увеличение на афинитета към историята в положителна посока за експерименталната група, без промяна в афинитета към дисциплината история за контролната група“.

Резултатите от друго изследване - в Медицински колеж, щат Пенсилвания – показват, че студентите по медицина стават много по-отзивчиви и дружелюбни към страдащи от деменция пациенти след участие в семинар, в които пациенти разказват историята за личните си трудности преживявания в борбата с болестта⁴

През провежда обучение в група от 15 деца, използвайки техниката “Разказване на истории”. Възлага на децата да нарисуват илюстрации към истории, които учителката им е разказала. Тя провежда наблюдение и след приключване на дейността организира анкетно проучване сред децата. Резултатите са следните: всички деца с удоволствие участват в заниманията, 96% споделят, че с интерес са слушали историите, като обаче 76% от тях споделят, че това не е било лесно за тях. 93% от участниците споделят, че с удоволствие са изпълнявали дейностите след изслушването на историите, като 69% твърдят, че лесно са се справили с това. 92% от децата обичат да четат, но 39% преценяват, че това не е лесно. 69% от децата получават удоволствие от самостоятелното разказване на истории. Въз основа на резултатите авторката прави извод, че при работа с методиката “Сторителинг” се повишава мотивацията на учениците, благодарение на което те с удоволствие се включват в работата.

Видове “Разказване на истории”

Според формите на активност:

Пасивна форма “Разказване на истории”

Ако приемем, че в образователния процес има две страни – ученици и учители /реално страните са повече/, при пасивната форма учителят разказва историята, чрез която всъщност предава на учениците конкретната учебна информация, коментира действията на героите, поставя акцентите. Участието на учениците е пасивно – те само слушат /или четат/ и възприемат информацията. Плюсът е, че конкретната учебна информация се предава чрез занимателна, приковаваща вниманието история.

⁴ Science News from research organizations. Storytelling program helps change medical students' perspectives on dementia Date: June 18, 2013

Активна форма “Разказване на истории”

При активната форма преподавателят така води урока, че учениците да участват максимално активно, те непосредствено да се включват в най-разнообразни дейности. Учителят създава и ненатрапчиво ръководи водещите линии по време на урока. Учениците активно се включват – сами могат да измислят и разказват истории, да анализират и оценяват действията на героите, да търсят изход от създаваните ситуации, да нарисуват онова, което ги е впечатлило, да изиграят сценки от разказваната история /с техниките на Психодрама/, да обсъждат и пр. Така те, освен че получават познание, се вълечат емоционално активно в обучението, изграждат ценностна система, модели на поведение, мотивация за действие.

Съществува и смесена форма, при която по време на урока могат да се използват и двете форми – пасивната и активната.

Според съдържанието и очаквания възпитателен ефект:

Културна форма “Разказване на истории”

При тази форма чрез разказване на подходящи истории неусетно в душите на слушателите се усвояват културни ценности и се изгражда хармонична ценностна система, усвояват се нравствени норми, възприемат се дълбоките вярвания на общността. Така неусетно на следващите поколения се предава всеобхватната култура на предходните.

Социална форма “Разказване на истории”

Всяка общност се гради на общуването и взаимодействието на своите членове. Те си разказват истории, споделят интересите и опита си, говорят/клюкарстват/ за другите. Този процес неизменно съпътства човешката история и не следва да бъде подценяван. Той е приятен, удобен, уплътнява и насочва общуването.

Разказване на истории за семейството

Това е форма, която, облечена в подходяща форма, може да се използва в обучението. Всяко семейство има своите истории, в които се разказва за живота и перипетиите на предците, членовете на фамилията, техните цели и мечти, взаимоотношения, общи начинания, караници. Кой къде се преместил, с какво се занимава, колко деца има, кой се оженил, кой забогатял, кой починал, създават се семейни митове и легенди. Семейните истории поддържат живо дървото на живота, дават му жизнени сокове, придават сила, жлавост и гъвкавост

Разказване на истории за приятелите

Тези истории поддържат жив огъня на приятелството. Съдържат спомени за отминали дни, общи начинания, споделени интереси, ценности, забавления, конфликти и примирия,

взаимопомощ. Да се подкрепя и стимулира приятелството чрез живо общуване днес е особено важно. Децата нарастващо общуват виртуално, които има своите плюсове, но крие и редица опасности.

Разказване на лични истории

Както казват, всеки има своите истории, скрити дълбоко в сърцето му. Личните истории носят личния ни опит и преживявания. Те помагат да диалогизираме със самите нас, да опознаваме себе си, да се развиваме. Кой съм аз, какво е важно за мен, какви са мечтите ми, как се справям, какви грешки съм правил, постиженията ми, важните за мен неща и пр.

Деловият сторителинг

Разказване на истории в бизнеса

Деловият сторителинг се използва за повишаване ефективността в работата на компанията, при избягване на конфликти, за обучение на сътрудниците, за мотивиране на персонала, за създаване на бранд, марка, вид стока, идеи за разгръщане на бизнеса, печелене на клиенти и пр.

Според продължителността:

Разкази с продължение

Интересна форма на Сторителинг е форма, подобна на сериал – на всяко занимание се разказват части от една голяма история; или ако преподаването е в няколко основни модула, за всеки модул се използва по една история. Тук има различни варианти. Плюсовете са като при сериалите – вниманието и интересът се поддържат за продължително време, могат да се използват различни средства и пр.

Според използването на технически средства:

Визуален сторителинг

При тази форма разказването на история е съпроводено с показване на видео, фотографии, анимация, рисунки. Това прави историята по-образна, интересна и разчупена.

Цифров сторителинг

Както подсказва наименованието, в хода на разказването на история се използват различни цифрови устройства -компютри, смартфони, проектори и пр.

Основни функции на метода “Разказване на истории”

Многократно в текста засягаме една или друга функция на Сторителинг-методиката.

Представени в по-обобщен и системен вид, този метод има:

- образователни функции;
- възпитателни функции;
- културна функции;

- социализационни функции;
- функции, свързани с развитието на личността;
- функции, свързани с изграждане на ценностна система;
- мотивационни функции;
- комуникативни, обединяващи малката общност функции ;
- функции, свързани с изграждане на инициативност и иновативност;
- изграждане на емоционална интелигентност, емпатия и пр.

Ползите от използване на Сторителинг:

- обучението да се превръща в интересен, привлекателен процес;
- да се овладява и поддържа вниманието на слушателите в хода на цялото занимание. Това означава и по-добро запомняне;
- учител и ученици да се движат в синхрон, да говорят “на един език”;
- по-лесно възприемане на сложна информация; включване на различни техники и канали в познавателния процес;
- формира се т.нар. “прагматична компетентност” – развитие на речта, социално взаимодействие с другите участници, изгражда мост между изучавания материал и жизнените практики, прилаганена наученото в реалния живот;
- насърчава се интересът към художествената литература – занимание, което за съжаление все по-малко деца практикуват. Учителят може от време на време да чете на децата от интересна книга – така те получават привлекателен модел за поведение и постепенно – нагласа за четенето като много интересно занимание;
- използва много по-богата откъм стимули за възприемане и въздействие форма. Освен интелект, тук участват емоции, социален опит, ценностна система, общуване и пр.
- добрата история автоматично задейства архетипови форми, чрез което в психиката ни се задействат готови конструкти, градени хилядолетия неусетно да се влияе върху съзнанието, но и подсъзнанието на участващите;
- влияе на съзнателно и подсъзнателно равнище;
- бързо и лесно да се усвоява необходимата информация;
- общото съпреживяване в групата подобрява връзките между децата, намалява конфликтите, стимулира и мотивира поставянето на цели;
- утвърждава толерантност, разбирането че всеки човек заслужава уважение;
- изгражда мотивация за постигане на поставените цели;

- задействат се механизми като при възприемане на художествена история – идентификация, компенсация, катарзис и пр., което драстично увеличава възможността за помощ на личностно развитие, намиране връзка с личния опит;

- подобрява връзките учител – ученици;

- мотивира за справяне, поставяне на високи цели и борба за тяхното постигане. Като резултат - обучението става по-ефективно и пълноценно.

При разказването на история ползват за слушателите /при качествено протичане/ са:

- те слушат внимателно и активно, концентрират вниманието си, разбират смисъла на историята;

- стимулира се съпричастността, емпатията - задействат се психични механизми на проекция, идентификация, компенсация, катарзис /пречистващо съпреживяване/и пр.;

- преживяването стимулира към самопознание, управление на собствения жизнен път – с поставяне на цели, борба за реализацията им;

- развива се ценностната система, интересите, жизнените нагласи;

- разширява се кръгзорът, разбирането на другите;

- развива се въображението, гъвкавост и иновативност на мисленето;

- социализация,

- комуникативна компетентност; сплотяване на малката общност, „превръщане на частното значение в обществено значение“, както казва Хана Аренд.

При кои учебни дисциплини е уместно да се използва методът Разказване на истории

При повечето учебни дисциплини е уместно да се прилага методът Разказване на истории.

Може да прозвучи странно, но според нас публикациите за използването му в преподаването на дисциплини като математика, химия, физика и пр. са повече, отколкото при хуманитарните дисциплини. Нещо повече – достъпни са специални онлайн платформи /Edstories/, от които могат да се вземат истории, при които разказите по различни учебни предмети са обединени в една сюжетна линия – става въпрос за предмети като физика, математика, биология, география, английски, френски и пр.

Вероятно все пак най-облегчен е преходът от традиционно преподаване към разказване на истории като основен или допълващ образователен метод е при хуманитарните дисциплини, особено при литературата и историята. Всъщност тези науки възникват като разказване на истории! Дж. Пракаш посочва, че учителите по история имат на разположение три източника на “готови” истории: истинските истории, потвърдени фактологично, базирани на реални факти; митовете – това са по-скоро измислени истории, които обаче представят завършени

архетипни истории, носят системата от ценности, менталитет, герои на народите от древни времена. Третият източник за разказване на истории са легендите – те съдържат елементи от истинските истории и от митовете⁵.

Според автора основно изискване при разказването на истории е преподавателят да има необходимата професионална подготовка:

- да е добър професионалист, да познава дълбоко историческите факти от съответната епоха;
- да симпатизира, разбира и съчувства на хората от миналото, за които разказва, да познава доколкото е възможно техният начин на живот, ценностите и мотивите, които ги движат;
- да е добър разказвач, да му е приятно да разказва истории;
- да умее да поддържа топъл контакт с учениците – да могат да се забавляват заедно, да съпреживяват и се вълнуват съвместно;
- да е добър актьор и пр.

Конкретни съвети

Възможностите за използване на методиката “Разказване на истории” са много – от кратки истории, предназначени за един урок, до цели “сериали”, които да се провеждат един след друг дълго време; от обикновено разказване с пасивна публика до разказване, акцентът при което е активното участие на учениците – те могат да рисуват илюстрации, сами да създават истории, да правят театър, разпределяйки помежду си ролите от историята, да разказват истории от своя опит в семейството, преживявания с приятели, от живота на общността и пр. Поради това които ще представим по-долу, могат да са за различен формат от разказването на истории.

В зависимост от педагогическите цели преподавателят избира подхода и характера на разказваната история. Възможно е разказване на история върху основата на:

- реални ситуации, жизнени ситуации, на които трябва да се намери решение;
- разказ: измислен или реален разказвач предоставя информацията в интересна форма. Така вниманието и интересът на учениците се засилва;
- сценарий: ученикът става част от историята и в резултат от решенията, които взима, получава различни резултати;
- проблемни ситуации: смисълът е учениците да намерят най-доброто решение.

⁵Notes on the Story Telling Method of Teaching History. J. Prakash

Важно правило: Р. Маки, класик в сферата на Сторителинг в бизнеса, съветва: Не се страхувайте да започнете! Вероятно първият Ви опит няма да е съвършен, но вторият ще бъде по-добър, третият – още по-добър. Като илюстрация на това правило, авторът разказва следния анекдот: “Двама бизнесмени са на сафари и изведнъж виждат гладен лъв. Един от бизнесмените веднага сяда и обува маратонките си. - Какво правиш, та ти не можеш да бягаш по-бързо от лъва!, казва другият. -Това не е необходимо, просто трябва да тичам по-бързо от теб, отговаря първият.

Важни съвети при разказването на истории:

- разказът да бъде интересен и вълнуващ;
- историята е добре да бъде кратка и да се запомня лесно;
- началото на историята да бъде неформално, като моментно хрумване на разказвача;
- да бъде разказана на всекидневен език, но може да съдържа елементи от художествен разказ – сравнения, метафори, аналогии и пр.;
- тя не трябва да звучи нравоучително, да завършва с “Не правете така!”
- добре е историята да разказва за събитие, случка от реалния живот;
- добре е историята да включва главен герой, който да е симпатичен на публиката, да се разказва за неговите перипетии и успешното му справяне с възникналите препятствия;
- историята следва да е убедителна, да има своята непротиворечива логика;
- разказът следва да предизвиква емоции, ако е уместно – да включва и хумор;

Когато методиката включва а **по-сложен информационен материал**, интересната история може да послужи като “лъскава опаковка”, в която да се “обвие” информацията. Тук е уместно да се използва “Методът на сандвича” – историята се ситуира в началото и в края на разказването, а в средата се поставя тежката информационна част.

Плюс на метода Разказване на истории е, че по-лесно може да се прави мост между теоретичната информация и контекста на реалността, практическото прилагане на информацията.

Учителят следва много внимателно да “композира” историята така, че:

- историята да съответства на поставената учебна цел и съдържание;
- персонажите, тяхната реч и поведение следва да са близки и разбираеми за децата, да се съобразяват с манталитета, начина на живот, компетентност, понякога може повече живост и достоверност с думички, използвани от децата, но да не се прекалява;
- да се спазват основните правила по създаване на истории;
- ако е възможно, разказът да се придружава с видео, картинки и пр.;
- край на историята да се подбере внимателно. Понякога е уместно тя да е с отворен край – децата да го измислят.

Възможни сценарии на историята

Героят и неговият път

Според резултати от изследване, за което споменахме по-горе в текста, история с основен персонаж, който действа в логиката на архетип “герой”, въздейства много по-пълноценно и многостранно на слушателите. Целта е те да могат да се идентифицират с героя. Но тук има определени правила, които трябва да се спазват. Така Героят се нуждае от “злодей” или “чудовище”, за да може да демонстрира силата си. Той се впуска в битки, защитава слабите, готов е на саможертва в името на истината и доброто, минава през редица препятствия и накрая, разбира се, побеждава чудовището. Той внася ред в хаоса, носи мир в света.

Изминавайки своя труден път, героят се развива и израства.

“Чудовище” може да е всичко, което пречи на доброто да възтържествува – болест, препятствия, мързел, страх. Важното е да създава препятствие, което със силата и действията на героя да бъде преодоляно.

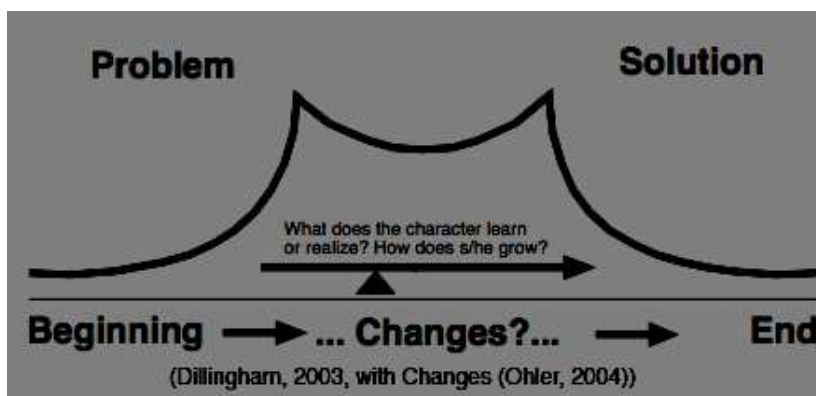
Структура на историята

При изграждане структурата на историята е важно:

- Точно формулиране на целта, на главното послание, което ще носи разказваната история – от това зависи структурата и съдържанието на цялата история. Ако то е със силен морален акцент, следва да се изгради подходящата история. Ако се касае за забавна история, необходимо е да се внесе неочакван обрат. Ако се набляга на увлекателността, следва драматично да се увеличава напрежението до кулминация. При всички случаи се следва централната тема.

Необходими елементи в сюжета:

- наличие на основен конфликт в историята; главен герой, който се бори и преминава препятствия, за да постигне целите си. Динамика – конфликтът се движи в някаква посока – ето примерната схема:

- Ясна структура с начало, среда и край. Началото обикновено включва подбуждаща история /заемаща около 20 -25% от времето/. Някои автори съветват още в самото начало да се започне с напрегнато събитие, което създава поредица от препятствия и тяхното преминаване, кулминация / 50%/. Тук е добре да се включват детайли – звукове, форми, миризми, вид на героя и пр. - това е като подправката в яденето. Развързка /20-25%/. Важно е изводите и поуките от историята да не се правят от разказвача – това правят слушателите;
- Да се намери точната мяра за това колко събития следва да се включат – техният обем следва да е достатъчен, но не и прекомерен /това би “размило” историята и намалило вниманието на слушателите;
- непрекъснато да се следи за живия контакт с аудиторията – зрителен контакт, емоционален тон, връзка със слушателите;

Структури на Сторителинг

Към най-често използваните структури можем да отнесем:

Пътят на героя. Класическа форма на история е “Пътят на героя”, в която положителният герой, за да помогне на страдащите и за да възстанови справедливостта, изминава сложен път, изпълнен с трудности и препятствия, като накрая превъзмогва всички спънки и побеждава. Схемата е следната: главен герой – цел – препятствия по път към целта – начини за преодоляване на препятствията – резултат. Митовите, приказките, съвременните истории за американската мечта - всички те са в структурата за успеха след борба с трудностите, неизменно вълнуват и постигат своя ефект. Важно е образът на героя да е подходящ за идентификация от слушателите – може би на сходна възраст, социална позиция, проблеми, интереси. Примерно – така очаквам да изглеждам в бъдеще, или моето идеалното аз, или */по модела Пепеляшка/* - аз, който се издигам от никъде до желани висоти.

Планина. По принцип повествование от този вид е сходно на предходното, но тук историята започва със сериозен ущърб за героя -той “слиза от планината на успеха”, претърпява сериозно поражение, но за сметка на това натрупва опит, който му помага отново да се издигне нагоре. Тази форма, предизвикваща съчувствие и състрадаване заедно с героя също има сериозен потенциал за добър ефект.

Рамка. Тук структурата на историята напомня на сериал. Разказът е съставен от модули, всеки от които съдържа относително самостоятелна история, разкриваща един или друг аспект от основната цел. Класически пример за подобен строеж е Хиляда и една нощ. Може да се използва и схемата “Какво би станало, ако.....”, като за решаване на базовия проблем

във всеки модул се използват различни начини. Налице е повтаряща се реалност, различни сценарии за решения.

Контраст. Повествованието се гради върху основен проблем, който една общност разрешава, а друга – не го прави и поради това търпи несгоди. Целта е слушателят да се изпълни с желание да види как и втората общност се стреми към решение, намира го и “заживява щастливо”.

Реверсивна драматургия. Тук разказът започва от кулминацията, след което се прави разследване как се е стигнало дотук и как би следвало да се промени. Тук трудността е как да се поддържа интригата, след като тя вече е разкрита в показаната в началото кулминация. Друго название за тази техника е латинското “*In medias res*” *В средата на нещата*. Подобен сюжет е много уместен, ако примерно педагогическата цел при Разказването на история е свързана с мотивиране на слушателите да намират пътища да подобряват справянето си при вече получен нисък резултат *на изпит, на класна работа*.

Фалстарт. Както подсказва наименованието, тук разказът започва с история, която е доста предсказуема – слушателят мисли, че е наясно с развитието на историята. Обаче нещата се развиват по съвсем друг начин. Това увеличава интереса, доколкото, както се вижда, от подобна история може да се очаква всичко.

Братя Хит в книгата си "Родени, за да се адаптират: защо едни идеи оцеляват, други – не"⁶ подчертават, че добрата история трябва да бъде:

- несложна;
- неочаквана;
- конкретна;
- реалистична;
- емоционална;
- качествена история.

От Историческата асоциация “Гласът на историята”⁷ съветват преподавателите преди да пристъпят към реализация на методиката Сторителинг, добре да се подготвят за това, те следва внимателно:

- да изберат тема и добре да проучат литературата по темата;
- да идентифицират проблема, както и неговото решение;

⁶“Made to Stick: Why Some Ideas Survive and Others Die”

⁷Historian association The voice for History

- да създадат образи на героите си и на контекста, в който те са живели – как са изглеждали, как са мислили, какво са чувствали, как са действали? Какво ги е мотивирало”;
- да репетира за себе си разказването;
- да разкажат историята на учениците по възможно най-артистичния начин, променят гласа си според това кого от героите представят, движат се из стаята и пр.

В своя уъркшоп „Подходът на разказвача към преподаването на литература и история“⁸ Джим Вайс отправя важни съвети към бъдещите разказвачи на истории. Ще представим по-подробно неговите идеи. Той започва така:

„ИЗПОЛЗВАЙТЕ РАЗКАЗВАНЕТО, ЗА ДА:

- * Преподавате фактите, предмета и информацията;
- * Вдъхновете интерес към различни теми;
- * Изследвайте ценности и човешки мотиви;
- * Забавлявайте се;
- * Насърчаване на яснота и организация на мисълта;
- * Развиване на слухови умения и умения за слушане;
- * Изградете концентрация;
- * Насърчете себеизразяването и креативността;
- * Отпуснете се и се успокойте;
- * Подобрете възможностите за запаметяване;
- * Изграждане на увереност в устната комуникация;
- * Насърчаване на четенето на изящна литература/история;
- * Изградете трайни връзки между разказвача, слушателите и тяхната общност“

Разказвачите следва внимателно да подготвят мястото на събитието, доколкото разказването на истории е „лично преживяване“. Да намалят светлината, да подредят столовете по нов начин, да ограничат възможността някой да ги прекъсва (училищният звънец, уличен шум или нещо друго). Те трябва да пристъпят към начинанието с вдъхновение. Вайс казва „Историята трябва да пее НА разказвача, преди да може да пее ПРЕЗ разказвача. Публиката иска да успее. Те са на Ваша страна“.

Важно правило – независимо колко драматична е историята, ЗАБАВЛЯВАЙТЕ СЕ! Авторът изброява широкия обхват от истории, които преподавателят може да ползва като основа на разказа си - приключенски истории; сънища; епоси; алегии; интернационални приказки;

⁸ A Storyteller’s Approach to Teaching Literature and History

алегории; басни; балади; легенди; разкази за животни; биографични истории; фентъзи; митове; библейски истории; семейни истории; мистерии; притчи; истории за призраци; народни приказки; приказки за герои; празнични истории; биографични разкази; местни истории и легенди; литературни разкази; епизодични истории; лични преживявания; истории за израстване; песни, които разказват истории; поетични истории; истории „Как и защо“ (известни също като приказки „Pourquoi“)

Дж. Вайс така определя целта при използването на Сторителинг: „Основна цел при използването на истории е да генерира рефлексивна мисъл и нови идеи от учениците. Показване на набор от възможности и опции, и разпознаването как да разрешават проблеми и да правят информиран избор, дава на учениците шанс да развият своите собствени умения за вземане на решения“.

Авторът предлага интересно упражнение: учениците да пишат за човек или събитие от различни гледни точки: „Например, напишете дневник за Томас Джеферсън от гледна точка на роб, крал Джордж III или Джеферсън внук. ЗАДАВАЙТЕ ВЪПРОСИ! Къде и кога е живял героят? Как това може да е оформило този човек? * Как се появи характерът промяна през различните етапи от историята? Напредна ли той/тя? * Какви основни действия е предприел героят? Защо? Как биха могли да имат различни действия промени резултата/историята завинаги? Какво друго можеше да направи той/той? * Можете ли да разкажете свой опит което може да се сравни с преживяванията на този герой? * Какви ценности/добродетели присъстват в тази история?“

Към Разказването на истории Дж. Вайс добавя още една техника, с която по същество се постигат сходни резултати – четенето на глас на история пред децата. Така, освен всичко друго, се дават точки и на четенето на книги. Известно е, че днешните деца почти не четат. Публичното четене, проведено по подходящ начин, може да им покаже, че това е едно много интересно и вълнуващо преживяване и да ги насърчи да четат.

Но в никакъв случай не става въпрос за непрекъсвано монотонно четене. Тук ще включим по-обширен текст от Вайс, доколкото в него точно се представя същността на четенето на глас като част от методиката Разказване на истории: “Много от инструментите, които използвате за „разказване“ на история, се прилагат и при четене на глас. Дори ако планирате да прочетете текст дума по дума, може да:

- напаснете историята към нивото на публиката;
- предвидите време за въпроси на публиката;
- да добавите подходящи свързани дейности като напр. песни, звукови ефекти, игри, творческа драматургия, упражнения за движение, свързани с текста проекти за визуално изкуство и др.

-- Спрете, за да зададете обмислени въпроси или да изясните накратко въпрос. За подновите четенето след това, можете да кажете „Къде бяхме сега?“ или „Е, нека видим дали Джак наистина е направил това“

СЛЕД ИСТОРИЯТА Важно е да насърчите учениците да мислят критично за историята и нейния резултат. Питайте въпроси като:

- Тази история напомня ли ви за нещо в собствения ви живот?
- Прав ли беше Джак да открадне нещата гигантът е откраднал от семейството на Джак?...
- Какво бихте направили?
- Какво може да е това човек е постъпил по различен начин и защо?“)

..... Като алтернатива се върнете към точка от историята, в която героят трябва да направи избор, (особено морален избор) и помолете децата да измислят нов край въз основа на това, което той/тя иначе можеше да направи. Това е забавно и също така ни учи, че нашите избори водят до различни последици. ... Най-великия вдъхновяващите истории разказват за привидно обикновени хора, които приемат предизвикателства, за да постигнат велики неща“ .

Сторителинг и Макро/микро преподаване

Хю Ричардс, преподавател по история в САЩ, в статията си Разказвайки истории и преподавайки история⁹ представя нова “стъпаловидна” методика за подобряване обучението по история в средното училище. Доколкото тя пряко е свързана със Сторителинга, ще я представим накратко. Авторът подчертава, че по принцип обучението по история е неразделно свързано с разказване на истории. Той цитира изследване на Уелингтън: Историята /като наука и преподаване – М.В. / включва четирите „С“, присъщи на художествените истории – causality /причинно-следствена връзка/, conflicts /конфликти/, complications /усложнения/, and character (действащи лица). Често преподаването на събитията в часовете по история става като разгръщащ се разказ. Това е “благодарен” начин - привлича вниманието на учениците, кара ги да са активни и да задават въпроси, които най-често са по посока на “А какво ще се случи след това?”. Но при проверка на знанията им по-високо се оценяват отговори, които включват **не толкова/не само преразказване на историческите събития, колкото техния анализ и оценка**. Преходът на учениците от разказване на историческите събития към техния анализ и оценка не е лек.

Опасенията на Х. Ричард са, че тъй като уроците по история по принцип включват разказване на истории, ако към това се добави и често използване на Сторителинг-методиката

⁹ Telling Stories and Teaching History, 2017г

за цялостно конструиране на урока, то тогава, както казва авторът, „Това би дало изключително малък шанс учениците да развият познанията и уменията си по история, което задължително включва поглед назад към цялата картина, за да бъде тя аналитично оценена“.

За да се преодолее това основателно опасение, Х. Ричардс разработва модел на преподаване, началната идея за който взел от книгата на Греъм Нътхол „Скритият живот на обучаемите“¹⁰ Идеята е следната: ако предстои преподаване на цял модул исторически материал, се започва с **урок, отреден за макропреглед**, служещ като рамка на целия модул, а в следващите часове вече се разказват историите, изпълнени с детайли. Е.Д. Хирш описва този макро-подход като „умствено велкро“ (вид самозалепваща се лента- М.В/, върху което обучаемите след това могат да залепват нова информация от разказването на историите, свързани с периода.

Не закъсняват резултатите. След прилагане на макро/микро обучение, учениците:

- намират по-тесни връзки и взаимозависимости между събитията;
- задават по-добри въпроси;
- предлагат по-задълбочени относно причинно-следствените връзки;
- изграждат заключения въз основа на дългосрочното и краткосрочното въздействие на събития или хора върху процесите;
- разбират по-добре скоростта и мащабите на променитев рамките на историческия период;
- по-сериозно внимание обръщат на моделите на приемственост – често пренебрегван елемент в преподаването на „разгръщащ се разказ“.

Така, заключава Ричардс, „... при **макро/микро преподаването** ние все още трябва да разказваме историите, но сме в състояние да го направим по начин, който насърчава аналитичните умения на учениците и следователно въздейства върху историческото писание, което създават. Там все още има много радост – но вместо само просто повествование, историята често идва под формата на бурни дебати в класната стая от ученици, въоръжени с по-цялостно познание за своето бойно поле“.

Ще си позволим да се върнем към книгата на Нътхол „Скритият живот на обучаемите“.

Изследванията на Гр. Нътхол са провеждани над 40 години на терен и заслужават сериозно внимание, те биха били от полза и за всички, които използват Сторителинг-методиката.

Горещо я препоръчваме, ще си позволим по-дълъг цитат от анотацията на книгата: „Скритият живот на учащите отвежда читателя дълбоко в неоткрития досега свят на учащия. Авторът

¹⁰The Hidden Lives of Learners, 2007 г.

изследва трите свята, които заедно оформят обучението на ученика - публичния свят на учителя, силно влиятелния свят на връстниците и собствения личен свят и преживявания на ученика. **Това, което става ясно е, че това, че един учител преподава, не означава, че учениците учат.** (курсивът мой - М.В). Използвайки уникален метод за събиране на данни чрез щателно записване - аудио, видео, наблюдения, интервюта, пред- и след тестове - и съпоставяне и анализ на случилото се вътре и извън класната стая, Грeъм Нутхол документира какво включва научаването на материала и изграждане на концепция. Още приживе значението на откритията на автора и рядката комбинация от количествени и качествени методи бяха широко признати и продължават да бъдат един от основните камъни на основаното на доказателства качествено образование. Тази книга е кулминацията на четиридесетгодишното изследване на професор Грeъм Нутхол върху ученето и преподаването. Написано е с мисълта за учителите в класната стая и учителите на учителите. Но осъзнавайки, че времето е кратко и че работата на живота му е изложена в научни статии за колеги изследователи, той написа тази кратка, но силна книга и за много по-широка аудитория: за всички онези, които търсят по-добро разбиране на обучението в класната стая“.

Най-чести грешки при използване на Сторителинг-методиката

- Доколкото основен фактор за влияние при Сторителинга е емоционалното включване на аудиторията в разказваната история и идентификация с главния герой, ако не е подбрана подходяща история, която да е изцяло съобразена с възрастовите особености, интересите, манталитета, начина на живот на децата, има риск изобщо да не протече искрата на емоцията;
- Важно условие за ефективността на Сторителинга е разказваната история да бъде интересна и увлекателна за децата. Ако тя е скучна и предизвиква по-скоро тягостно изтърпяване, по-добре да се мине без тази методика;
- Не трябва да се забравя, че методиката има определени функции – ако тя се включва в преподаването без изрична необходимост за това, смисълът на начинанието се губи. Преподавателят трябва да е формулирал ясна образователна цел, за постигането на която е подходяща точно тази методика;
- Отново: доколкото основният акцент при тази методика е постигане на емоционална привлекателност и неподправен интерес на аудиторията, много внимателно трябва да се търси добрият баланс за включването на Сторителинг в програмата. Всяко натрапване и прекаляване може по-скоро да вреди, отколкото да помага.

Методиката “Разказване на истории” е тясно свързана с интерпретативния подход. Той е много подходящ /бихме казали – наложителен/ при по-широкото включване на културното наследство в сферата на образованието. Това налага да разгледаме някои важни негови особености.

II. Интерпретативният подход и изучаване културното наследство в сферата на образованието

Интерпретативният подход е насочен към разкриване на смисъла, изграждане на лично отношение и емоционален отклик към обекти от културното наследство – материални паметници (*музеи, религиозни паметници, конкретни места*), образци от нематериалното културно наследство (*изящни и приложни изкуства, народни занаяти, устни традиции и език, книжовни и литературни ценности, обичаи, обреди, празненства, ритуали и вярвания; музика, песни и танци; народна медицина; кулинарни и енологични традиции, народни игри и спортове* и пр.) Интерпретацията на културното наследство се определя като по-скоро неформален подход в обучението. Налице са две актуални тенденции:

- да се интерпретира местната уникална история, окръжаваща среда, култура, икономика, литература, изкуство и пр.;

- да се интерпретират по-неформални и динамични пространства – градска среда, производства, религиозни центрове, природни места и паркове и пр.

Фримън Тилдън в книгата си “Интерпретацията на нашето наследство” формулира 6 основни принципа при използване на този подход:

1. Всяка интерпретация, която по някакъв начин не се свърже с личния опит на ученика и не получава неговия емоционален отклик, е безплодна;
2. Иноформацията не е интерпретация. Интерпретацията е откровение, основано върху информацията, а това е нещо съвсем различно. Но всяка интерпретация включва в себе си и информация;
3. Интерпретацията е изкуство, включващо в себе си множество изкуства – било то научни, исторически или архитектурни материали. Човек може да се научи в някаква степен на всяко изкуство;
4. Главна цел на интерпретацията не е обучението, а провокирането;
5. Интерпретацията трябва да е насочена към това да се представи цялото, а не негова отделна част. Тя трябва да е насочена към цялостния човек, а не към някакъв етап от неговия живот;

6. Интерпретация, насочена към деца(примерно до 12 години) не трябва да бъде малко опростена интерпретация, предназначена за възрастните, а трябва да бъде изградена по принципно различен начин¹¹.

Интерпретативният подход допринася за това:

- обучението да се превръща в образование;
- създава се възможност за по-дълбоко осмисляне на наследството;
- възпитава се уважение към наследството като цяло;
- предизвиква се резонанс и емоционален отклик у участниците¹²

Интерпретирайки културното наследство, децата развиват творческите си способности, своето въображение и креативност – универсални качества, които вече развити, могат да се използват във всяка жизнена сфера и ситуация. Стратегията на интерпретативния подход е да се стимулира свободата на мисълта и творчеството като предпоставки за развитие на творческо мислене. Учениците преосмислят опита си, анализират възприятията си, търсят дълбокия смисъл зад фактите. Експериментално е установено, че чрез емоционално отношение, разказване, търсене на смисъла познанието се увеличава в по-голяма степен, отколкото простото научаване на фактите.

В статия върху ползата от интерпретативния подход в училище Т. Лудвиг споделя:

„Повечето от нас, които преподават история, са притиснати от времето, необходимо да „покрият“ хронологичните периоди или теми от курса. Изглежда, че нямаме допълнително време да се занимаваме с умението за историческа интерпретация. Но бих казал, че ние постоянно представяме нашите собствени исторически интерпретации при подбора реда на съдържанието, историческите въпроси, които смятаме за достатъчно важни, за да разгледаме, и типовете първични източници, които изискваме от нашите ученици да анализират. Като малка стъпка към подпомагане на учениците да научат уменията за историческа интерпретация, защо не бъдете по-откровени с тях относно историите, чиито интерпретации са повлияли на нашия процес на подбор? Историческите интерпретации трябва да се разглеждат като друг начин на мислене и решаване на проблеми, а не просто запаметяване на „фактите“. Това важно умение следва да придобият и учениците“.¹³

Авторът очертава следните основни страни на интерпретативния процес при културното наследство:

¹¹Tilden, F. Interpreting Our Heritage. Chapel Hill, NC: University of North Carolina Press, 1957. – P.3– 78.

¹² Ludwig, T. The Interpretive Guide. 2nd edn. Werleshausen: Bildungswerk interpretation, 2015.

¹³ Thorsten Ludwig Developments around the interpretive triangle. In: Interpret Europe: Spring Event 2017

- търсене на по-дълбок смисъл /значение/;
- превръщане на феномените в преживявания /опит/;
- провокиране на отклик и съучастие /участие/;
- насърчаване управление на цялото културно наследство (настойничество).

Смело можем да кажем, че при включване на културното наследство в системата на образование най-сериозни успехи се постигат с помощта на интерпретативния подход, доколкото "Той превръща преживяванията в източници на вдъхновение и творчество, провокира любопитството на учениците, включва повествования, които могат да са от значение за тях и насърчава размисъла. В сравнение с другите учебни подходи, най-значимата особеност на интерпретирането на наследството е, че то активно насърчава участниците да интерпретират сами опита си в търсене на собствен значим контекст зад фактите. То се стреми да осигури:

- опит от първа ръка с оригинално наследство (емпирично обучение);
- активно участие и обмен с участниците, което провокира персонална реакция;
- привързаност към идеята за грижа за наследството (също и като ресурс за лично обучение)."

Както добре знаем, в детско-юношеската възраст възможностите, способностите, уменията на децата да преценяват, усвояват, интерпретират света около тях се развиват се много интензивно. Поради това използването на интерпретативен подход има своята специфика и е различно за всяка възраст.

Ранна детска възраст

Възприемането на света при децата от ранната детска възраст е свързано с непосредствените им преживявания. Чувството за време /минало, настояще, бъдеще/ е ограничено. Поради това следва миналото - културното наследство, да се въвежда много внимателно, примерно през сравнение - сравняване на минали събития с текущия детски опит. Децата обичат повторението и предсказуемостта, но към 5-6 годишна възраст се проявява интерес към нови неща, придобиват усещане за минало и бъдеще.

Ранна училищна възраст

В ранната училищна възраст интерпретативният подход предполага търсене на връзка между личния всекидневен опит и реални обекти на културното наследство, намиращи се в близост до децата. "Случило се е тук" е ключ за емоционално въвличане. На тази възраст:

- "Културното наследство трябва да се основава на интерпретативни повествования, които свързват миналото с хоризонта на детските преживявания, и активират емпатията.
- Интерпретирането трябва да засили чувството за реалност, като се възползва от опита от първа ръка с реални явления, свързани с познатата среда на родния град и околностите.

- Трябва да се избират контекст и истории от миналото, които активират ценности, свързани със самоусъвършенстването и отвореността към промяна
- Интерпретирането трябва да извлече полза от любопитството по начин, който предизвиква възхищение и така подкрепя искрения интерес на децата към богатството и многообразието на света".

В средното образование

Процесът на личностно развитие в този период е много интензивен. Младите хора търсят отговори на въпроси като Кой съм аз? Какъв искам да бъда? Какъв е смисълът на живота?

Интерпретативният подход е в синхрон с тези нагласи и въвеждането на образци от културното наследство чрез него подпомага общото личностно развитие. Важно е:

- "Културното наследство да се основава на интерпретативни повествования, свързващи конкретното наследство с вярвания и ценности, които имат смисъл за младите хора.
 - Трябва да се подбират контекст и истории, които активират ценности, свързани със самоусъвършенстването и отвореността към промяна, за да могат тези качества да бъдат развивани и в по-късна възраст
 - Интерпретирането трябва да включва множество гледни точки, разкриващи какво означава конкретното наследство за различните заинтересовани страни (например с разнороден социокултурен произход) в исторически план.
 - Интерпретирането трябва да дава храна за размисъл и да повдига въпроси, които предизвикват взаимодействие и обсъждане, а не просто да предоставя лесни отговори.
- Еманципиращото интерпретиране трябва да зачита автономността на индивида и неговото мнение, дори то понякога да бъде провокативно.
- Същевременно интерпретиращият може да бъде провокиран от подрастващите, които ще го уважават за добре обосновани убеждения и последователно поведение".

III. Културно образование и сътрудничество в мрежа между училище, културни институции и община. Опитът на Нидерландия

През 2013 г. в Нидерландия стартира нова Национална програма „Културно образование - с качество“, която представлява интерес за нас в два основни аспекта: първият е ползотворният опит на Нидерландия при организиране на сътрудничество в мрежа между училища, културни институции и община на равнище регион. И по-общият аспект: усилието да се осмисли вече не само на теория и на декларирани общи положения, а на равнище управленски практики важността на културата за общоличностното развитие на децата и съответно - залагане на мерки за ефективното ѝ включване в образователната система.

Да започнем с по-общото - системата за културно образование. В нидерландската образователна система тя включва три основни сфери¹⁴:

- художествено образование;
- образование в сферата на културното наследство;
- медийно образование.

Образованието върху културното наследство /което ни интересува/ се разглежда като :

- получаване на знания за културното наследство;
- обучение (и възпитание) с помощта на културното наследство.

Докато при традиционното обучение се набляга главно върху първия аспект, днес нарастващо се обръща внимание и върху по-широкия културно-изграждащ ефект на културното наследство, доколкото то е:

- крайтъгълен камък за изграждане на идентичност на всички равнища – индивидуално, местно, регионално, национално и европейско;
- даващо възможност хората да усетят своите корени;
- придаващо чувство за принадлежност към общност, усилващо връзките и контактите в местната общност;
- подпомагащо осмислянето и отстояването на основните български и европейски ценности;

¹⁴Тук и по-долу използваме за информация предимно текста на Арья ван Фелдхойзен “Културно наследство и система образования”, включен в книгата “Наследие и публика. Пособие по работе с аудиторией”, изготвена от Академия Рейнвардт, Нидерландия

- средство за межкултурен диалог, укрепващо социалното сближаване;
- стимулиращо творчеството и иновативността и пр.

В нидерландската образователна система са формулирани за началното училище 58 очаквани резултати от обучението, толкова са и за средното образование, като училищата имат свободата да преценяват как да ги постигат. Обучението върху културното наследство е свързано със следните очаквани резултати:

- Ориентация върху изкуството;
- Ориентация към себе си и окръжаващия свят.

В основното образование културното наследство се включва в дисциплината “Светът около нас”. В средното училище дисциплините, в които се преподава културно наследство, са история, география, гражданско образование, културно-художествено образование.

Отдавна се знае, че културата увеличава творческия потенциал на децата, тяхната способност им да мислят гъвкаво, да търсят нови решения, да бъдат креативни. Новият основен акцент при националната програма “Културно образование - с качество” е, че културното образование се разглежда не като нещо пожелателно, допълнително, което се случва покрай основното обучение, а като действително важно средство за личностно развитие на децата и поради това – с централна позиция в образователните стандарти и планове в основното училище.

Тази концепция се изгражда върху сериозен фундамент: изследователи от Гронингенския университет от 2002 г. разработват изследователска програма “Културата пред огледало на практиката”, в която нашироко се изследва връзката на културното образование с образованието като цяло, с етапите в детското развитие, отношението им към културата във всеки етап и пр. Част от изследователските търсения могат да се намерят в: “Cultuur in de Spiegel in de praktijk Een leerplankader voor cultuuronderwijs” на адрес:

<file:///Users/imac/Downloads/cultuur-in-de-spiegel.pdf>

Резултатите се поставят в основата на програмата “Културно образование - с качество”.

Новата национална програма е насочена към основните училища. . Тя се осъществява на два етапа: 2013 – 2016 г. , 2017 – 2020 г. За реализацията ѝ се изгражда фонд „Културно участие“, за чиято поддръжка правителството отпуска 39 млн евро.

В програмата “Културно образование - с качество” културното наследство се разглежда на няколко равнища – наследство за конкретния човек /родословно дърво, предмети, предавани по наследство и пр./; обкръжаващото ни наследство – история на мястото; всеобщо наследство – на държавата, на човечеството. Стимулира се всестраниното въздействие на

културното наследство - на сензорно, афективно и когнитивно равнище. В основното училище при учебната дисциплина "Светът около нас" се отделя внимание на културното наследство. В средното училище по предмета Културно-художествено образование учениците се запознават по-широко с културата и културните учреждения.

Цел на мярката е „да позволи на децата да се възползват от качествено културно образование, в което те се наслаждават на образованието си, като същевременно усвояват важни умения от 21-ви век“. Музика, танци, рисуване, театър и културното наследство следва плътно да съпътстват развитието им, културното образование става неизменна част от учебната програма на училището.

Със заделените за националната програма „Културно образование – с качество“ 39 млн евро за първия етап целево се финансират проекти. Накратко: според проектното предложение културните институции могат да кандидатстват за четири вида дейности:

- разработване на учебни програми (пътеки за непрекъснато обучение);
- насърчаване на квалификацията и повишаване експертизата на учителите;
- връзка училище-културна среда /културни институции, община/;
- инструменти за оценка.

В проектното предложение са включени 171 различни дейности. Най-много пари се предвиждат за разработване на учебни програми: средно 200 000 евро на кандидат на година. Следва връзката училище – културна среда (73 000 е) насърчаване на експертизата (71 000 е), и инструменти за оценка (36 000 е).

В първия кръг (2013-2016 г.) Фонд „Културно участие“ отпуска субсидии за 54 проекта. Във втория кръг (2017-2020 г.) се финансират 46 проекта. Институции, училища и правителства работят заедно за изпълнението на плановете. Резултатът от реализацията на спечелилите 54 проекта е впечатляващ: 60% от всички основни училища са обхванати от програмата, 36% от децата активно участват в културните дейности. Създава се активно действаща мрежа между училищата и пряката културна среда /културните институции и отдели Култура към общините/. Анализ на резултатите от постигнатото за периода 2013 – 2016 г. съдържа отчетът¹⁵, който може да се види на адрес: https://lkca.nl/wp-content/uploads/2020/01/bl_2013_rapportage_plananalyse_aanvragen_matchingsregeling.pdf.

¹⁵Plananalyse aanvragen matchingsregeling Cultuureducatie met Kwaliteit 2013-2016,

В периода 2017 – 2020 г. се работи чрез вече разработения и успешно работещ модел, като значително се увеличава броят на участващите училища. През 2020 г. в програмата са включени вече 4020 основни училища. Изготвя се помагало „Виж какво е възможно“, в което се споделя опитът на 48 практики.

Важна новост е, че във всяко включено в програмата училище се назначава поне по един **културен координатор**. Според квалификационната му характеристика той е професионално запознат както с работата на културните учреждения, така и със системата на образование – методология, методики, дидактика, учебни програми, културното образование финансиране, натовареност на учителите и пр. Разработват се учебни програми за работата на културния координатор, местните мрежови общества му съдействат, поддържа се уебсайт, представящ дейността му. Обикновено има единен координационен център в общината. Културната програма за училищата, културните институции и общината се подготвя с обединените усилия на училищата и представителите на културните учреждения.

Ползите от работата в мрежа подпомагат работата на всяка от страните:

- има финансова изгода от това да се правят посещения на големи групи и да се уговаря дългосрочна програма за посещения;
- обогатява се и се облекчава организационната дейност и на училищата, и на културните учреждения, и на общините;
- централизираната координация на всички равнища, включително и до поръчката на автобуси има сериозни предимства;
- И най-важното – има гаранция, че всеки ученик в рамките на учебната година има шанса по няколко пъти да отиде на театър, на изложба или музей – независимо от това дали неговият конкретен учител има желание да се натовари с организиране на подобни посещения;
- осигурява се година след година непрекъснат културен ритъм в живота за децата, доколкото както показва практиката, училищата с удоволствие се включват в програмата “Културно образование с качество” отново и отново.

Като минус авторът посочва, че тези общи масови програми обикновено “заемат цялото място” за организиран културен живот на училището, особено ако и “изяждат” предоставения за култура и без това скромнен бюджет на училището и не оставят сили, време и пари за нови дейности.

Обикновено има общ координационен център – в общината, в местния център на изкуствата или другаде. Представители от училищата и културните учреждения създават програмата. Тези програми са от значителна полза и за културните учреждения – те осигуряват над половината от посетителите.

Представят се три възможни сценария за сериозно присъствие на културната сфера в образованието със следните метафорични наименования:

- Дойдох и си отидох;
- Търсене и предлагане;
- обучение с емоционално изживяване на опита.

Ето каква е позицията на институциите при всеки от тези сценарии¹⁶:

Вид сценарий	Първи сценарий: “Дойдох и си отидох”	Втори сценарий: “Търсене и предлагане”	Трети сценарий: “Обучение с емоционално изживяване на опита”
Участник			
Основното училище	“Правим, каквото можем”	“Търсим това, което ни е необходимо”	“Интегрираме се”
Културното учреждение	“Ние разработваме”	“Ние си партнираме с училищата”	“Ние участваме”
Общината	“Ние стимулираме”	“Ние инициираме”	“Ние режисираме”

Създават се конкретни методики за активно взаимодействие между училището и културните институции. Например, що се отнася до музеите: уместно е преди да посетят музея, учениците да бъдат запознати още в училище с основната информация по темата и вече подготвени, когато отидат в музея, емоционално да вникват в уникалната музейна среда. След това, отново в клас, те да споделят впечатления и чувства, породени от живия контакт с историята и музейните експонати от музея. В помощ на музейния работник за работа с учениците се разработват конкретни методики, като “Интерактивен обучаващ пътеводител”, “Игрова изследователска експедиция”, фотографиране, ролеви игри, рисуване, действия с модели, компютърни игри и пр. В някои музеи се подготвят специални изложби за деца.

¹⁶ От доклад Hart(d) voor Cultuur, 2003

От къде идват затрудненията при работа в програмата “Културно образование с качество”:

- учителите обикновено са много заети, а съвместната работа с културните институции изисква допълнително време;
- обикновено бюджетът на училищата е силно ограничен;
- не е лесно да се отдели време за посещение в културна институция, доколкото училищната програма напрегната и е предварително разписана;
- що се отнася до музеите: доста често в училище не се провеждат предварителните часове по темата и с децата, като идват в музея, трябва да се започва от нулата;
- често има разминаване между очакването на музейния работник /или екскурзоводът, кураторът и пр. / че за дисциплината на децата ще следи учителят, и реалното положение.

В заключение: според резултатите от провеждани изследвания се оказва, че взаимодействието на училището с културните учреждения в региона и с общината повишава качеството и общото равнище на средното образование на учениците, завършващи тези училища.

IV. Законова и нормативна база на извънкласната и извънучилищна дейност

Причината да включим този текст е, че от разговори с учители останахме с впечатление, че извеждането на децата извън училище – за посещение на музеи, театрални постановки, екскурзии и пр. е свързано с известни затруднения и препятствия и затова се избягва.

Доколко това е вярно, откъде идват затрудненията, доколко препятствията са преодолими?

Направихме кратко проучване за ситуацията в това отношение в западноевропейски държави /по-конкретно в Австрия/ и установихме, че преди години и там е имало трудности, но с промени и допълнения в нормативната база /вероятно и с осигуряване на по-добро финансиране/ ситуацията значително се е подобрила. Тук ще направим кратък коментар, а в приложение 1 включваме текстове от българската законодателна и нормативна база за извънкласната и извън училищна дейност, а в Приложение 2- за австрийската.

В началото на основния закон за образованието -ЗПУО, в чл.5, се представят основните цели на образованието, които предпоставят мястото и за извънкласна дейност (без тя да се споменава). Чл. 181 е посветен на извънкласната дейност.

В Правилника за прилагане на закона за народната просвета чл. 98А съвсем накратко представя рамките за извънкласната и извънучилищна дейност - провеждат се в свободното от учебни часове време.

В Наредбата за организация на дейностите в училищното образование текстът от чл. 21 до чл. 26 касае интересувашата ни дейност.

По-подробен текст за туристическите пътувания има в Наредбата за детските и ученическите туристически пътувания.

Основен текст, касаещ извънкласните и извънучилищни форми, е Наредбата за приобщаващото образование, която е в сила от 27.10. 2017 г. - сравнително отскоро.

Обръщаме внимание върху чл. 20, чл. 21, чл. 25, чл. 39, чл. 54.

Сравнително отскоро се осъществява Националната програма “Осигуряване на съвременна образователна среда”, като за всяка учебна година се публикува текст за финансиране на 4 основни модула. Кандидатства се с проекти, изготвени от директори на училища. Ето какво е разпределението на средствата за 2021 – 2022 г.:

“Общ бюджет на програмата – 3 600 000 лв. в т.ч. средствата за мониторинг.

А) Модул „Подобряване на условията за експериментална работа по природни науки в профилираната подготовка“ – 1 400 000 лв.

Б) Модул „Подкрепа на целодневното обучение на учениците” – 800 000 лв.

В) Модул „Културните институции като образователна среда “ – 500 000 лв., в т. ч. 3000 лв. за информиране и публичност.

Г) Модул „Библиотеките като образователна среда” – 300 000 лв.

Д) Модул „Площадки за обучение по безопасност на движението по пътищата“ 600 000 лв., от които:

- за детски градини – 150 000 лв.

- за училища – 450 000 лв.”

Доколкото ни интересува главно модул „Културните институции като образователна среда“, ще си позволим по-дълъг цитат:

“ 6.1. Описание на дейностите: ☐ провеждане в музеите и галериите на задължителни, избираеми и факултативни учебни часове по учебни предмети от училищната подготовка за класовете от началния и прогимназиалния етап на основното образование и първия гимназиален етап на средното образование;

☐ - провеждане на виртуални турове и видеоуроци;

☐ - провеждане на конкурс за най-добър урок в културната институция;

☐ - посещение на театрални постановки (или представянето им в училище), свързани с конкретно учебно съдържание;

☐ - посещение на концерти (или представянето им в училище), свързани с конкретно учебно съдържание;

☐ - срещи с актьори и музикални дейци по теми, свързани с конкретно учебно съдържание;

☐ - дейности на „Музейно училище“ към Националния музей на образованието

Училищата могат да кандидатстват само с един проект - за начален, за прогимназиален или за първи гимназиален етап до десети клас, а максималната сума, която може да получи одобрен проект, е до 2500 лева. Програмата организира още конкурс за най-добър урок в културните институции.”

Ще си позволим кратък коментар. Чудесно е, че от 5 години се предвиждат някакви средства за извънкласна и извънучилищна дейност. Но:

-За да бъде успешен проектът, има сериозни ограничения:

- в извънкласни дейности трябва да са включени минимум 20% от всички ученици в училището;

- поне 40% от одобрените извънкласни дейности следва да са по тематични направления
Дигитална креативност; Природни науки; Математика; Технологии;

- Най-малко 5% от заниманията по интереси следва да се ръководят от външни лица (които не са на щатна работа в училището);
- Общата сума от 3 600 000 лв категорично не е достатъчна за над 600 000 ученици - това прави по 6 лв на ученик годишно. Но дотам не се стига, доколкото парите не се разпределят равномерно (на калпак), а през проекти, подготвяни от директорите на училища. Т.е. ако директорът на едно училище не подготви (или подготви, но не спечели) проект, учениците от това училище нямат шанс за държавни пари по извънкласна дейност;
- Средствата за културна дейност (500 000 лв) са три пъти по-малко от дейностите, предвидени за експериментална работа по природните науки (1 400 000 лв./ Целта е ясна – да се стимулира интересът към природните науки /доколкото висшите училища едва набират студенти за тези специалности, а броят на преподавателите в тях е може би по-висок от броя на студентите, които те обучават/. Силно се съмняваме, че подобно “наливане на средства” в полза примерно на 5% от учениците с интерес към природните науки би постигнало целите си. Но сигурното е, че така се ощетяват 100% от учениците, доколкото заниманията са култура са от съществена полза за личностното развитие на всеки ученик.

Отчитайки важността на извънкласните и извънучилищни дейности за образованието и липсата на достатъчно подробна нормативна база, Столична община приема “Правила за осъществяване на извънкласни дейности в общинските училища на територията на Столична община”, приет през м. Април 2017 г. - т.е. преди коментираната по-горе Национална програма. В голямата си част този документ се занимава с правилата за обявяване на конкурси, обществени поръчки и пр. за избраните от училището (с определена процедура) извънкласни дейности. Прави впечатление, че и тук регламентацията за избор на предмети за извънкласна дейност доста ограничава избора. Вероятно това е логично и удобно, но дали е възможен и друг начин, който би давал по-голяма свобода и разнообразие за избор?

Непременно трябва да споменем отличните резултати от реализирания мащабен проект по Оперативна програма "Наука и образование за интелигентен растеж" 2014-2020 г.

"РАЗВИТИЕ НА СПОСОБНОСТИТЕ НА УЧЕНИЦИТЕ И ПОВИШАВАНЕ НА МОТИВАЦИЯТА ИМ ЗА УЧЕНЕ ЧРЕЗ ДЕЙНОСТИ, РАЗВИВАЩИ СПЕЦИФИЧНИ ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И КОМПЕТЕНТНОСТИ (ТВОЯТ ЧАС). Началото е през 2017 г.

Финансирането е щедро – над 105 млн лв. В реализацията на проекта се включват 70% от училищата, обхваща 320 000 ученици, които повишават мотивацията си за учене, осмислят свободното си време, развиват способностите си. Отлично впечатление прави подготвената Инструкция, включваща 144 члена. Тъй като е доста обемна /52 страници/, не я представяме

в приложение, но може да бъде видяна на адрес:

<https://soumgsz.info/cms/Drugi/twoqt%20chas/Instruction-Final.pdf>.

Що се отнася до текста на регламентиращите извънучилищната дейност в Австрия

документи, прави впечатление тяхната прецизност и конкретност – могат да се видят в

Приложение 3. Българският превод на част от тях е с относително качество, но все пак дава представа за съдържанието.

V. Извънкласни дейности

Според справката, която направихме в интернет, към 19 средно училище “Елин Пелин” функционират следните извънкласни дейности:

1. Танцова школа „ЕСТРЕЯ“
2. Клуб по спортни танци „МАРТИНИ“
3. Танцова школа „MOVINART“
4. БК „БУБА БАСКЕТ“
5. Футболен клуб „ТОМ и ДЖЕРИ“
6. СК – „АХИЛ“
7. Художествена гимнастика
8. Музикална школа „РЕ.М.И.“
9. Приложно ателие „ЦВЕТНИ ИЗНЕНАДИ“
10. Шахматен клуб Лидер към 19 СОУ.

Радващо е, че учениците от 19. СУ “Елин Пелин” имат възможност да развиват своите интереси, способности, таланти в сферата на спорта и изкуствата чрез разнообразните форми на извънкласни дейности. Със сигурност обаче потенциалът от отлични специалисти, с които разполага училището, будните ученици, енергичният колектив имат потенциал за по-широка палитра от извънкласни дейности, включително и извън спорта и изкуствата.

В Приложение 4 представяме клубовете по интереси, които функционират към Американския колеж. Целта ни не е да правим количествени съпоставки (със сигурност финансовите постъпления на елитния частен колеж са в пъти по-високи), а по-скоро да подсетим за нови интересни възможности, директно насочени към социализацията и подготовката на децата за пълноценна жизнена реализация, изграждането на бъдещи лидери, мотивация за атрактивни модерни специалности и пр. Ето някои примери на действащи клубове към колежа /условно групирани/:

- Клуб “Да изчистим софийските паркове”; Клуб “Открийте България”; Клуб “Ръка за помощ”; Клуб "Поддържайте планетата ни жива";
- Общество "Смел нов свят", Клуб по творческо писане; Клуб по дебати; Клуб "Дигитален свят"; Кинематографски клуб;

- Клуб по банкиране и финанси; Бизнес клуб; Клуб по предприемачество и бизнес инициатива; Клуб за кариерно ориентиране и пр. (пълният списък – в приложение).

Струва ни се, че немалка част от клубовете към Американския колеж са подчертано социално по-ангажирани /и със граждански ангажирана насоченост на социализацията на децата/.

Друга особеност – те са пряко свързани с най-актуалните тенденции в образованието, свързани със създаване на условия за развитие на креативност, иновации, творчество на учениците. Също така – вижда се амбицията на колежа да подготвя хора със самочувствие на бъдещи лидери, на водещи фигури от интелигенцията на нацията, успешни бизнесмени и управленци, а това е добро, България има нужда от такива хора.

ПРИЛОЖЕНИЯ

**ЗАКОНОВА И НОРМАТИВНА БАЗА ЗА ИЗВЪНКЛАСНИТЕ И
ИЗВЪНУЧИЛИЩНИ ЗАНИМАНИЯ**

1. ЗАКОН ЗА ПРЕДУЧИЛИЩНОТО И УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ *В сила от 01.08.2016 г.*

Още в началото, чл. 5 (1) (1) Основните цели на предучилищното и училищното образование са: 1. интелектуално, емоционално, социално, духовно-нравствено и физическо развитие и подкрепа на всяко дете и на всеки ученик в съответствие с възрастта, потребностите, способностите и интересите му;

.....5. ранно откриване на заложбите и способностите на всяко дете и ученик и насърчаване на развитието и реализацията им;

.....

Чл. 181. Заниманията по интереси се организират за развитие на способностите и на компетентностите на децата и учениците, за изява на дарбите им в областта на науките, технологиите, изкуствата, спорта, глобалното, гражданското и здравното образование, както и за придобиване на умения за лидерство.

2. ПРАВИЛНИК ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ЗАКОНА ЗА НАРОДНАТА ПРОСВЕТА

Чл. 98а. (Нов - ДВ, бр. 33 от 2003 г.) Извънкласната и извънучилищната дейност се организират през свободното от учебни часове време и осигурява обучение и развитие на специфични интереси и потребности на учениците в областта на изкуствата, науката, техниката и спорта

3. НАРЕДБА No 10 от 01.09.2016 г. за организация на дейностите в училищното образование

Чл. 21. (Изм. - ДВ, бр. 77 от 2017 г.) (1) За дейностите по самоподготовка, по организиран отход и физическа активност и за заниманията по интереси учениците от една или няколко паралелки от един клас се разпределят в групи съгласно ДОС за финансирането на институциите.

(2) При недостатъчен брой ученици за сформирание на групите по ал. 1 за дейностите по самоподготовка, по организиран отдих и физическа активност и за заниманията по интереси учениците от една или няколко паралелки от различни класове могат да се разпределят в групи, ако са в рамките на един и същи етап - от I до IV клас или от V до VII клас.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 77 от 2017 г.) По изключение на ал. 2 в основните училища с по-малко от 136 ученици могат да се сформират групи по ал. 1 от ученици от началния и прогимназиалния етап на основно образование.

(4) За провеждането на заниманията по интереси учениците от групите по ал. 1 и 2 може да се преразпределят и в групи по интереси.

(5) В част от часовете по организиран отдих и физическа активност и по занимания по интереси учениците могат да участват и в дейности в рамките на общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие.

Чл. 22. (1) Дейностите по самоподготовка, по организиран отдих и физическа активност и заниманията по интереси се организират в учебни часове, продължителността на които е в съответствие с чл. 7, ал. 1.

(2) Когато в групите по ал. 1 участват ученици от I и/или II клас, продължителността на учебния час е 35 минути.

Чл. 23. (1) За учениците от I до IV клас дейностите по самоподготовка, по организиран отдих и физическа активност и заниманията по интереси се разпределят дневно, както следва: самоподготовка - 2 учебни часа; организиран отдих и физическа активност - 2 учебни часа; интереси - 2 учебни часа.

(2) За учениците от V до VII клас дейностите по самоподготовка, по организиран отдих и физическа активност и по занимания по интереси се разпределят за деня съобразно седмичното разписание, като общият им брой е не по-малко от 6 учебни часа

Чл. 26. (1) Заниманията по интереси се организират в зависимост от желанието на учениците, техните възрастови особености и възможностите на училището и могат да не са свързани с учебните предмети по училищния учебен план.

(2) Съдържанието на дейностите по интереси по групи се определя в годишната училищна програма за целодневна организация на учебния ден.

4. НАРЕДБА ЗА ДЕТСКИТЕ И УЧЕНИЧЕСКИТЕ ТУРИСТИЧЕСКИ ПЪТУВАНИЯ С ОБЩА ЦЕНА, ИНИЦИИРАНИ ОТ ИНСТИТУЦИИТЕ В СИСТЕМАТА НА ПРЕДУЧИЛИЩНОТО И УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ В сила от 27.12.2016 г.

5. НАРЕДБА ЗА ПРИОБЩАВАЩОТО ОБРАЗОВАНИЕ В сила от 27.10.2017г.

.....

Чл. 20. (1) (Предишен текст на чл. 20 - ДВ, бр. 105 от 2018 г., в сила от 18.12.2018 г.)

Заниманията по интереси включват:

1. дейности за стимулиране развитието на личностни качества, социални и творчески умения и изяви на способностите в областта на науките, технологиите, изкуствата, спорта, глобалното, гражданското, здравното и интеркултурното образование, образованието за устойчиво развитие, както и за придобиване на умения за лидерство;
2. дейности, свързани с образователни, творчески, възпитателни, спортни и спортно-туристически участия и изяви по проекти, програми и други на общинско, областно, национално и международно равнище;
3. обучение по учебни предмети и модули, както и участие в дейности, чрез които се придобива допълнителна подготовка от учениците, определена в съответствие с чл. 85, ал. 3 ЗПУО.

(2) (Нова - ДВ, бр. 105 от 2018 г., в сила от 18.12.2018 г.) Чрез заниманията по интереси се подкрепя развитието на ключовите компетентности на учениците в областта на математиката, информатиката, природните науки и технологиите и се подпомага професионалното ориентиране на учениците.

(3) (Нова - ДВ, бр. 105 от 2018 г., в сила от 18.12.2018 г.) Чрез заниманията по интереси се развиват интегрирането на ключовите компетентности, възпитанието в ценности, патриотичното, гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното възпитание, насърчаването на иновациите и креативното мислене на децата и учениците.

(4) (Нова - ДВ, бр. 105 от 2018 г., в сила от 18.12.2018 г.) Заниманията по интереси се организират от детските градини, както и от общинските и държавните училища за учениците от I до XII клас в съответствие с желанието на родителите на децата, с желанието

на учениците със съгласието на родителите, както и със спецификата на заниманията и с възможностите на детската градина или училището.

(5) (Нова - ДВ, бр. 105 от 2018 г., в сила от 18.12.2018 г.) Заниманията по интереси може да се провеждат чрез различни организационни педагогически форми - клуб, състав, ансамбъл, секция, отбор и други.

Чл. 21. (Изм. - ДВ, бр. 105 от 2018 г., в сила от 18.12.2018 г.) (1) Заниманията по интереси в училищата включват провеждане на учебни часове и изяви на учениците, провеждане на междуинституционални занимания по интереси и междуинституционални изяви на учениците, обхванати в тях, посещения на културно-исторически и природонаучни обекти, институции, публични и стопански организации и други.

(2) Заниманията по интереси се организират приоритетно в тематичните направления: "Дигитална креативност", "Природни науки", "Математика", "Технологии", "Изкуства и култура", "Гражданско образование", "Екологично образование и здравословен начин на живот", "Спорт".

(3) Заниманията по интереси по тематични направления "Дигитална креативност", "Природни науки", "Математика" и "Технологии" са не по-малко от 40 на сто от общия годишен брой часове за организирани занимания по интереси в училището.

(4) В случай на неизпълнение на изискванията, определени в ал. 3, първостепенният разпоредител с бюджет намалява средствата за занимания по интереси на съответното училище с процента на недостига от часове по посочените в ал. 3 направления.

(5) Заниманията по интереси и изявите на учениците, обхванати в тях, може да се организират съвместно от две и повече училища.

(6) Училищата може да организират заниманията по интереси и изявите на учениците, обхванати в тях, съвместно с физически лица и с юридически лица, чийто предмет на дейност е свързан с тематичните направления на заниманията по интереси.

(7) Външните за училището физически и юридически лица по ал. 6 провеждат не по-малко от 5 на сто от организирани занимания по интереси в училището.

(8) При неизпълнение на изискването по ал. 7 първостепенният разпоредител с бюджет намалява средствата за заниманията по интереси с 5 на сто.

(9) Ръководители на заниманията по интереси са педагогически и други специалисти от училището или външни за него физически лица и представители на юридически лица, включително от други образователни институции.

(10) Родители на ученици, чийто професионален опит е свързан със съответното тематично направление на заниманията по интереси, могат да провеждат занимания по интереси до три часа годишно във или извън училището в присъствието на ръководителя на групата.

(11) Заниманията по интереси, чрез които се подпомага професионалното ориентиране на учениците по отношение на избора на възможности за обучение и професия, са свързани с посещения на културно-исторически и природонаучни обекти, институции, публични и стопански организации на територията на общината и/или областта.

(12) Заниманията по интереси може да се провеждат:

1. извън часовете по учебен план;
2. по време на целодневната организация на учебния ден извън дейностите по самоподготовка с оглед осигуряване на разнообразие от занимания по интереси;
3. през почивните дни и ваканциите.

(13) Заниманията по интереси може да се провеждат в училището и/или в база, определена в договор с юридическо лице, включително в центрове за подкрепа за личностно развитие, в музеи, библиотеки, читалища и бази на други външни организации.

(14) В случаите, когато заниманията по интереси се изпълняват извън училището, се спазват съответно разпоредбите на Наредба № 10 на министъра на образованието и науката от 2016 г. за организацията на дейностите в училищното образование (обн., ДВ, бр. 73 от 2016 г.; изм. и доп., бр. 12, 46 и 77 от 2017 г. и бр. 48 и 82 от 2018 г.) и на Наредбата за детските и ученическите туристически пътувания с обща цена, инициирани от институциите в системата на предучилищното и училищното образование, приета с Постановление № 365 на Министерския съвет от 2016 г. (ДВ, бр. 103 от 2016 г.).

Чл. 25. Децата и учениците се поощряват с морални и материални награди за високи постижения в образователната дейност, в заниманията по интереси и за приноса им към развитието на институционалната общност при условията и по реда на чл. 54 – 56.

Чл. 39. (1) Продължителността на дейностите в различните организационни педагогически форми се определя в учебни часове.

(2) Учебният час е:

1. за деца и за ученици до III клас - 30 минути;
 2. за ученици от IV до XII клас - 40 минути.
- (3) Почивката между отделните часове е от 10 до 30 минути.

Чл. 54. (1) Децата и учениците се поощряват с морални и материални награди за високи постижения в образователната дейност, в заниманията по интереси и за приноса им към развитието на институционалната общност при:

3) Наградите, с които се удостояват децата и учениците, може да бъдат грамоти, сертификати, plakети, предметни награди и други в зависимост от възможностите на институцията и постиженията на децата и учениците.

6. ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 289 ОТ 12 ДЕКЕМВРИ 2018 Г. ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА НОРМАТИВНИ АКТОВЕ НА МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ

В сила от 18.12.2018 г.

7. НАРЕДБА ЗА ДЕТСКИТЕ И УЧЕНИЧЕСКИТЕ ТУРИСТИЧЕСКИ ПЪТУВАНИЯ С ОБЩА ЦЕНА, ИНИЦИИРАНИ ОТ ИНСТИТУЦИИТЕ В СИСТЕМАТА НА ПРЕДУЧИЛИЩНОТО И УЧИЛИЩНОТО

ОБРАЗОВАНИЕ В сила от 27.12.2016 г.

8. НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА „ОСИГУРЯВАНЕ НА СЪВРЕМЕННА ОБРАЗОВАТЕЛНА СРЕДА”

Срок за изпълнение на програмата:

- учебната 2021/2022 година (за модули А, Б, В, Г)

- до 15.12.2021 г. (за модул Д)

Общ бюджет на програмата – 3 600 000 лв. в т.ч. средствата за мониторинг.

А) Модул „Подобряване на условията за експериментална работа по природни науки в профилираната подготовка“ – 1 400 000 лв.

Б) Модул „Подкрепа на целодневното обучение на учениците” – 800 000 лв.

В) Модул „Културните институции като образователна среда“ – 500 000 лв., в т.ч. 3000 лв. за информиране и публичност.

Г) Модул „Библиотеките като образователна среда” – 300 000 лв.

Д) Модул „Площадки за обучение по безопасност на движението по пътищата“ 600 000 лв., от които:

- за детски градини – 150 000 лв.

- за училища – 450 000 лв.

6.2. Ред за разглеждане, оценяване, класиране и финансиране на проектите

В срок до един месец от датата на публикуване на програмата на интернет страницата на Министерството на образованието и науката училищата разработват проектни предложения за:

☐ провеждане в музеи или галерии на задължителни, избираеми и факултативни учебни часове по учебни предмети от училищната подготовка за класовете от началния и прогимназиалния етап на основното образование, както и от първи гимназиален етап на средното образование, като избират от предложените теми и дейности на музеите и галериите;

☐ посещения на театрални постановки и/или концерти (или представянето им в училище), свързани с конкретно учебно съдържание;

Всяко училище може да кандидатства само с един проект по модула – за начален, за прогимназиален или за първи гимназиален етап. Проектът може да предвижда само посещения на музеи, само посещения на галерии, само посещения на театрални постановки, само посещения на концерти, само срещи с актьори или музикални дейци или комбинация от тези дейности

Модул „Културните институции като образователна среда“

6.1. Описание на дейностите: ☐ провеждане в музеите и галериите на задължителни, избираеми и факултативни учебни часове по учебни предмети от училищната подготовка за класовете от началния и прогимназиалния етап на основното образование и първия гимназиален етап на средното образование;

☐ провеждане на виртуални турове и видеоуроци;

☐ провеждане на конкурс за най-добър урок в културната институция;

☐ посещение на театрални постановки (или представянето им в училище), свързани с конкретно учебно съдържание;

☐ посещение на концерти (или представянето им в училище), свързани с конкретно учебно съдържание;

☐ срещи с актьори и музикални дейци по теми, свързани с конкретно учебно съдържание;

☐ дейности на „Музейно училище“ към Националния музей на образованието

.....

Класирането на проектните предложения се извършва в низходящ ред според получените при оценяването точки

Училищата могат да кандидатстват само с един проект - за начален, за прогимназиален или за първи гимназиален етап до десети клас, а максималната сума, която може да получи одобрен

проект, е до 2500 лева. Програмата организира още конкурс за най-добър урок в културните институции.

9. ПРАВИЛА за осъществяване на извънкласни дейности в общинските училища на територията на Столична община

СТОЛИЧЕН ОБЩИНСКИ СЪВЕТ

Приети с Решение № 136 по Протокол № 30 от 6.04.2017 г., в сила от 6.04.2017 г., доп. - Решение № 639 по Протокол № 40 от 28.09.2017 г., изм. - Решение № 756 по Протокол № 43 от 9.11.2017 г., изм. и доп. - Решение № 118 по Протокол № 49 от 15.03.2018 г.

Мотиви:

1. Причини, които налагат приемането:

Съгласно разпоредбите на новия Закон за предучилищното и училищно образование, обн., ДВ, бр. 79 от 13 октомври 2015 г., в сила от 01.08.2016 г., който отмени Закона за народната просвета, се дава възможност за осъществяване на извънкласни дейности като образователна услуга извън държавните образователни стандарти, в общинските училища на територията на Столична община.

Тези извънкласни дейности, които се провеждат в училищата представляват огромен интерес и са много желани от учениците и техните родители и дадената законова възможност налага регламентирането им като Правила за осъществяване на извънкласни дейности в общинските училища на територията на Столична община.

2. Цели, които се поставят:

С предложения проект на Правила се уреждат условията и редът за организирането, провеждането и заплащането на извънкласните образователни услуги в общинските училища на територията на Столична община.

3. Финансови и други средства, необходими за прилагането на новата нормативна уредба:

За прилагането на Правилата за осъществяване на извънкласни дейности в общинските училища на територията на Столична община не се изисква допълнителен финансов ресурс.

4. Очаквани резултати от прилагането, включително финансовите, ако има такива:

С приемането на Правилата ще се постигне ясен регламент и реална възможност за контрол върху дейността на общинските училища по осъществяване на извънкласните дейности като

образователна услуга извън държавните образователни стандарти, които могат да се организират и провеждат при условие, че са изпълнени изискванията за целодневна организация на учебния ден. Постигане на прозрачност и публичност при организацията на извънкласните дейности и събираемостта на цените за предлаганите извънкласни дейности. Възможност за училищата за реализиране на собствени приходи.

5. Анализ на съответствието с правото на Европейския съюз:

Предлаганият проект на Правила е разработен в съответствие с Европейското законодателство - Европейската харта за местно самоуправление.

На основание чл. 21, ал. 1, т. 8, т. 23 и ал. 2 от Закона за местното самоуправление и местната администрация във връзка със Закона за предучилищното и училищното образование, обн., ДВ, бр.79 от 13 октомври 2015 г., в сила от 01.08.2016 г., и чл. 76, ал. 3 от Административно-процесуалния кодекс и Предварителна оценка на въздействието на Проект на Правила за осъществяване на извънкласни дейности в общинските училища на територията на Столична община

СТОЛИЧНИЯТ ОБЩИНСКИ СЪВЕТ РЕШИ:

1. Приема Правила за осъществяване на извънкласни дейности в общинските училища на територията на Столична община.

Настоящото решение е прието на заседание на Столичния общински съвет, проведено на 06.04.2017 г., Протокол № 30, точка 2 от дневния ред, по доклад № СОА17-ВК66-748/01.02.2017 г. и е подпечатано с официалния печат на Столичния общински съвет.

ПРАВИЛА за осъществяване на извънкласни дейности в общинските училища на територията на Столична община

Чл. 1. Тези правила определят условията и реда за осъществяване на извънкласните дейности /ИД/ в общинските училища на територията на Столична община.

Чл. 2. Извънкласните дейности са образователни услуги извън учебните програми, прилагани в съответното училище, съобразени с възрастовите особености и индивидуалните възможности и потребности на учениците.

Чл. 3. (Изм. и доп. - Решение № 118 по Протокол № 49 от 15.03.2018 г.) Извънкласните дейности се осъществяват от физически и/или юридически лица, регистрирани по Търговския закон и Закона за търговския регистър, или от юридически лица с нестопанска цел, които имат за предмет в учредителния си акт извършването на стопанска дейност при условията на чл. 3, ал. 4 и ал. 5 от Закона за юридическите лица с нестопанска цел, с

изключение на училищните настоятелства. Право да предоставят спортни услуги имат само лицензираните спортни организации и членуващите в тях спортни клубове, вписани в публичния национален регистър на Министерство на младежта и спорта.

Чл. 4. Изпълнителите, осъществяващи ИД се избират чрез конкурс.

Чл. 5. Видовете извънкласни дейности се определят с решение на Педагогическия съвет за всяка учебна година и се предоставят за избор от родителите.

Чл. 6. Конкурсът се обявява след като родителите на учениците писмено са заявили желание за ползване на съответна извънкласна дейност. Заявленията на родителите се завеждат в Дневника за входяща и изходяща кореспонденция на училището.

Чл. 7. Обявата за конкурса се поставя на видно място в сградата и интернет-страницата на училището.

Чл. 8. (Изм. и доп. - Решение № 118 по Протокол № 49 от 15.03.2018 г.) Обявата трябва да съдържа описание на видовете извънкласни дейности по възрастови групи, необходимите документи за участие в конкурса, критериите за оценка на офертите, начинът на провеждане на конкурса, срокът за подаване на документите - начална и крайна дата.

Чл. 9. Необходими документи за участие в конкурса:

(1) (Изм. - Решение № 118 по Протокол № 49 от 15.03.2018 г.) Списък на документите;

(2) Заявление за участие;

(3) Заверено от участника копие на документа за регистрация или единен идентификационен код /ЕИК/, когато участникът е юридическо лице или едноличен търговец, а когато е физическо лице - копие от документ за самоличност. Когато не е посочен ЕИК, участниците са длъжни да представят удостоверение за актуално състояние - оригинал или заверено копие. Участник, който е сдружение с нестопанска цел следва да представи съдебно решение за регистрация и заверено копие от устава /устройствения правилник/ на дружеството;

(4) (Изм. и доп. - Решение № 118 по Протокол № 49 от 15.03.2018 г.) Декларация на основание чл. 220, ал. 1 от Закона за предучилищното и училищното образование, че педагогическият специалист не е извършвал срещу заплащане обучение или подкрепа през предходната учебна година по смисъла на чл. 178, ал. 1, т. 2 - 7 и 14 и чл. 187, ал. 1, т. 2 и 4 на ученици, с които работи в училището, ако това заплащане е от името и за сметка на учениците и техните родители, включително със средства от настоятелството. Декларацията се изготвя и попълва от кандидата.

- (5) Валидно свидетелство за съдимост за всеки един преподавател;
- (6) (Предишна ал. 8, изм. - Решение № 118 по Протокол № 49 от 15.03.2018 г.) Референции от институции и организации, доказващи качеството на определената извънкласна дейност - до 10 на брой. Изискването не се прилага за новорегистрирани фирми.
- (7) (Предишна ал. 9 - Решение № 118 по Протокол № 49 от 15.03.2018 г.) Проект на договор /Приложение № 1/, в който се попълват данните на кандидата и се подписва от него.
- (8) (Предишна ал. 10, изм. - Решение № 118 по Протокол № 49 от 15.03.2018 г.) а) Списък с имената на всички педагогически специалисти, които ще осъществяват определената извънкласна дейност в съответното училище;
- б) Документи, удостоверяващи професионалната квалификация и педагогическата правоспособност на преподавателите за определената извънкласна дейност - дипломи, удостоверения, сертификати и др.;
- в) Документи, удостоверяващи професионалния опит на преподавателите, които ще осъществяват определената извънкласна дейност в съответното училище - копия на трудова книжка, служебна книжка, осигурителна книжка, удостоверение от НОИ;
- г) Програма за обучение на учениците в определената извънкласна дейност, която да е представена на български език;
- д) Индивидуална цена на обучение на ученик за 1 астрономически час за определената извънкласна дейност.
- е) Социална отговорност - процент ученици от група, които ще ползват безплатно определената извънкласна дейност;
- ж) Срок, за който ще бъде предоставена определената извънкласна дейност, но не по-дълъг от 3 учебни години.

Чл. 10. Срок за подаване на документите за участие в конкурса - в обявата се посочва началната и крайна дата.

Чл. 11. Критерии за оценка на офертите:

- (1) (Изм. и доп. - Решение № 118 по Протокол № 49 от 15.03.2018 г.) Степен на квалификация на преподавателите, които ще осъществяват определената извънкласна дейност в съответното училище, доказана с посочените в чл. 9, ал. 8, буква „б" - максимален брой точки 25.

Максималният брой точки се образува по следните показатели:

- а) за степен бакалавър - 5 т.

б) за степен магистър - 10 т.

в) за наличие на допълнителна професионална квалификация в областта на определената извънкласна дейност /професионално-квалификационна степен, специализирани курсове и обучения, специализации, следдипломни квалификации, доктор и др. научни степени/ - 15 т.

Максималният брой точки по този критерий е сбор от точките за степен на образование и допълнителна професионална квалификация.

(2) (Изм. и доп. - Решение № 118 по Протокол № 49 от 15.03.2018 г.) Професионален опит на преподавателите, които ще осъществяват определената извънкласна дейност в съответното училище, доказан с посочените в чл. 9, ал. 8, б. „в” документи - максимален брой точки 25. Максималният брой точки за професионален опит се образува като средноаритметичен сбор от точките за професионален опит на всеки преподавател от списъка, по следните показатели:

- при липса на професионален опит - 5 т.;
- до 3 години - 15 т.;
- над 3 години - 25 т.

(3) (Изм. и доп. - Решение № 118 по Протокол № 49 от 15.03.2018 г.) Програма за обучение на учениците в извънкласната дейност, която да е представена на български език - максимален брой точки 20. Максималният брой точки се образува по следните показатели:

а) Ясно формулирани цели и определена връзка със съдържанието на образователното направление - 10 т.;

- при несъответствие - 0 точки;
- при непълно съответствие - 5 точки;
- при пълно съответствие - 10 точки;

б) Очакваните резултати са постижими за съответната възрастова група - 10 т.;

- при несъответствие - 0 точки;
- при непълно съответствие - 5 точки;
- при пълно съответствие - 10 точки;

(4) (Изм. - Решение № 118 по Протокол № 49 от 15.03.2018 г.) Индивидуална цена за обучение за 1 астрономически час на ученик - максимален брой точки 20.

Броят точки се определя по следната формула:

(5) (Изм. - Решение № 118 по Протокол № 49 от 15.03.2018 г.) Социална отговорност - максимален брой точки 10.

Максималният брой точки се образува по следните показатели:

- 10 %, които ще ползват безплатно ИД - 5 т.;
- 20 %, които ще ползват безплатно ИД - 10 т.

Максималният брой точки по всички критерии е 100.

Чл. 12. Начин на провеждане на конкурса:

(1) Конкурсът се провежда по документи от комисия, която се назначава със заповед на директора на училището.

(2) (Изм. и доп. - Решение № 118 по Протокол № 49 от 15.03.2018 г.) В комисията участват представители на училището, на Училищното настоятелство и/или на Обществения съвет. При необходимост член на комисията може да бъде и външен експерт - специалист в съответното образователно направление. При отваряне на пликовете имат право да присъстват съответното физическо лице, а за юридическите лица - управителят на фирмата-кандидат, или упълномощено от него лице - за определената извънкласна дейност. Всички документи, които се намират в плик „А" и в плик „Б" се подписват на всяка страница от двама члена на комисията и от съответното физическо лице, а за юридическите лица - от управителя на фирмата-кандидат, или от упълномощено от него лице. Кандидат или негов представител присъстват само при отваряне на пликовете и подписване на документите. Останалата част от работата на комисията протича в закрити заседания.

(3) Контролът по изпълнение на заповедта се осъществява от директора на училището.

(4) (Предишна ал. 5, изм. - Решение № 118 по Протокол № 49 от 15.03.2018 г.) Ако за участие в конкурса няма постъпили оферти за определената извънкласна дейност, срокът за подаване на оферти се удължава с 5 работни дни. Информацията за удължаване на срока се поставя на видно място в сградата на училището и на интернет-страницата на училището.

(5) (Предишна ал. 6, изм. - Решение № 118 по Протокол № 49 от 15.03.2018 г.) Ако за участие в конкурса, и след удължаване на срока по ал. 4 няма подадени оферти или е подадена само една оферта, комисията провежда конкурса или го прекратява със заповед на директора на училището.

Чл. 13. Документите за участие в конкурса се поставят в два отделни плика:

(1) (Изм. - Решение № 118 по Протокол № 49 от 15.03.2018 г.) В плик „А" се поставят документите по чл. 9, от ал. 1 до ал. 7 включително.

(2) (Изм. - Решение № 118 по Протокол № 49 от 15.03.2018 г.) В плик „Б" с надпис „Оферта" се поставя попълнена оферта, съгласно изискванията на чл. 9, ал. 8.

(3) Двата плика се поставят в един голям, бял и запечатан плик, който се входира в съответното училище.

Чл. 14. (Изм. - Решение № 118 по Протокол № 49 от 15.03.2018 г.) При подаването пликовете се номерират по реда на тяхното постъпване, като върху всеки един от тях се поставя наименованието/името на кандидата, определената извънкласна дейност, входящ номер, с посочени дата, месец, година и час.

Чл. 15. (Изм. - Решение № 118 по Протокол № 49 от 15.03.2018 г.) Комисията не допуска до участие в конкурса кандидат, който не е представил някои от посочените документи в чл. 9, от ал. 1 до ал. 7 включително.

Чл. 16. Класирането на участниците се извършва съгласно обявените критерии.

Чл. 17. (Изм. - Решение № 118 по Протокол № 49 от 15.03.2018 г.) Работата на комисията приключва в двуседмичен срок след изтичане на срока за подаване на офертите. За работата си комисията съставя протокол, който се предава на директора на училището с входящ номер. Работата на комисията и резултатите, отразени в протокола подлежат на контрол от директора на училището.

Чл. 18. (1) (Нова - Решение № 118 по Протокол № 49 от 15.03.2018 г.) В срок от три работни дни от получаване на протокола, директорът на училището издава заповед за определяне на спечелилия конкурса кандидат. В заповедта се изписват по реда на класирането всички кандидати и съответно техния брой точки, като се посочват и недопуснатите кандидати. Заповедта се връчва лично срещу подпис или с препоръчано писмо с обратна разписка на всички участници. Заповедта подлежи на обжалване по реда на Административнопроцесуалния кодекс и чл. 259, ал. 2, т. 6 от Закона за предучилищното и училищното образование. След изтичане на срока за обжалване директорът сключва договор със спечелилия конкурса участник.

(2) (Нова - Решение № 118 по Протокол № 49 от 15.03.2018 г.) Протоколът от работата на комисията и заповедта на директора за класиране на всички участници в конкурса се обявяват на интернет-страницата на училището.

Чл. 19. (Изм. - Решение № 118 по Протокол № 49 от 15.03.2018 г.) Със спечелилия кандидат се сключва договор в срок от три работни дни след изтичане срока за обжалване на заповедта на директора на училището, съгласно Приложение № 1. Договорът се сключва между директора на училището и спечелилия конкурса участник за срок не подълъг от три учебни години.

Чл. 20. Извънкласните дейности се провеждат във време извън седмичното разписание на учебните часове, при наличие на свободна база и след съгласуване на графика за провеждане с директора на училището.

Чл. 21. Изпълнителите, осъществяващи ИД носят отговорност за живота и здравето на учениците по време на образователната дейност в училището.

Чл. 22. (Изм. - Решение № 118 по Протокол № 49 от 15.03.2018 г.) Родителите заплащат на съответния Изпълнител цената на услуга за определената извънкласна дейност.

Изпълнителят превежда на училището сумите за почасово ползване на части от имоти - публична общинска собственост, съгласно Приложение № 2.

Чл. 23. (Изм. - Решение № 118 по Протокол № 49 от 15.03.2018 г.) Всяко тримесечие директорите на училищата предоставят информация на районната администрация и на дирекция „Образование“ за събраните приходи от услуги и просрочени задължения. Корекция на бюджета на училището се извършва след решение на СОС.

Чл. 24. При наличие на просрочени задължения, директорите на училища заплащат приоритетно тези задължения от събраните суми от проведените извънкласни дейности.

Чл. 25. (Отм. - Решение № 118 по Протокол № 49 от 15.03.2018 г.)

Чл. 26. Тези правила влизат в сила от датата на приемане от СОС.

МОН в сайта си е включил и следната възможност – отговори на “често задавани въпроси и отговори, свързани с организиране на заниманията по интереси съгласно Наредбата за приобщаващото образование и Наредбата за финансирането на институциите в системата на предучилищното и училищното образование. Отговорите на тези важни въпроси могат да се намерят на адрес: <https://class.mon.bg/Questions.aspx>

1. Кога се провеждат заниманията по интереси?
2. Какъв е минималният брой ученици, които могат да се включат в една група?
3. Има ли определен процент при разпределяне на средствата –за заплащане на учителите и за материали?
4. Какъв е минимумът часове на седмица, които може да заяви един ръководител на група?
5. Ще е необходима ли програма на занятията и в какъв срок трябва да е изготвена?

6. Как се определя бюджетът на училище?
7. Могат ли групите да бъдат смесени – от различни етапи?
8. Задължително ли е за малките училища външни физически и юридически лица да водят 5 на сто от организираните занимания по интереси в училището?
9. Може ли да се включат и частни училища в заниманията по интереси?
10. Какъв брой ученици е необходимо да се включат в заниманията по интереси?
11. Може ли да се водят занимания по интереси в подготвителните класове в училищата?
- Получава ли се финансиране и за тях?
12. Физическите лица, които са се регистрирали в платформата и предлагат занимания по интереси в областта на спорта, при какви условия могат да водят групи в училище?
13. Юридическите лица, които са се регистрирали в платформата и предлагат услуги в областта на спорта за занимания по интереси, на какви условия следва да отговарят?
14. Как се процедира когато директор на училище желае да води група за занимания по интереси в същото училище?

Законова и нормативна база на извънкласното и извънучилищно образование в АВСТРИЯ

Общи положения провеждане на училищни събития

§ 1. (1) Училищните прояви се подготвят и провеждат самостоятелно от училището. Те служат за Допълване на учебната програма. Това трябва да стане чрез:

1. пряк и ярък контакт с икономическия, социален и културен живот (напр. посещения на компании или други срещи със света на работата, състезания, посещения на музеи, посещения на политически институции, посещения на изложби, посещения на сценични представления, събития за предаване на а практическо кариерно ориентиране, контакти с чуждестранни партньори)

2. насърчаване на музикалните таланти на учениците (особено музикални събития) и

3. физическата подготовка на учениците (насърчаване на мобилността и Желание за движение и подобряване на двигателните умения на учениците например чрез походи, спортни седмици, предложения за упражнения във връзка с други форми на училищни събития).

В рамките на точки от 1 до 3 трябва да се изпълняват образователни задачи на общността. Освен това човек може практическо изследване на учебни стоки, които са част от учебната програма не могат да бъдат доближени или само несъвършено, както и задълбочаване на определени такива съдържанието на учебната програма (напр. посещения на центрове за обучение, езикови лаборатории, библиотеки).

(2) Към особено подходящите като училищни събития се отнасят:

1. Лекции
2. екскурзии
3. Дни на пешеходен туризъм спортни дни
4. Дни на стаж или седмици на стаж
5. Спортни седмици (напр. зимни спортни седмици, летни спортни седмици)
6. Седмици на проекта, музикални седмици, екологични седмици, интензивни езикови седмици, Творчески седмици, ученически обмен...

Планиране на училищни събития

§ 2. (1) При планиране на училищни мероприятия /представени в § 1/ следва да се имат предвид безопасността и физическата дееспособност на учениците, броят на учителите, които са на разположение и другите придружаващи лица, както и финансовите възможности на учениците (платци).

(2) Училищни прояви не могат да се провеждат, ако

1. не служат за допълване на учебната програма
2. пречат на изпълнението на учебната програма
3. не се предлагат уроци за учениците, които не могат да участват в събитието;

4. разходите, произтичащи от събитието, не са адекватни и не отговарят на принципа на икономичност

5. правилният ход на събитието не изглежда да е сигурен, особено в случай на застрашаване на физическата безопасност или морала на учениците, или

6. няма достатъчно финансово покритие.

(3) Директорът разполага с технически подготвен учител от училището, който да ръководи организирането училищно събитие. Ръководителят на училищното събитие е отговорен по-специално за подготовка, провеждане и оценка на събитието, координирането му в рамките на Училище и контакти с извънкласни заведения.

(4) Освен ръководителя на събитието (ал. 3), директоръту съгласувано с него, подбира подходящи учители от институцията или други подходящи лица като придружаващи лица в следния брой:

1. за училищни прояви с продължителност до един ден до 4. клас придружител за повече от 15 участващи ученици и

2. на училищни прояви с продължителност до един ден от V клас и при многодневни училищни събития:

а) с преобладаващо съдържание по физическо възпитание, един придружител на всеки 12 до 16 участници ученици и за всеки допълнителни 12 до 16 участващи учащи се

б) със съдържание, свързано предимно с проекти, по едно придружаващо лице на всеки 17 до 22 участници учащи се и за всеки допълнителни 17 до 22 участващи учащи се и

в) с предимно езикова насоченост, по един придружител на възраст от 23 до 27 години участващи учащи се и за всеки допълнителни 23 до 27 учащи се. При събития с

продължителност до един ден това може да направи директорът, при събития с продължителност няколко дни - различни спецификации се правят от Форум на класа или Комитета на училищната общност (§ 63а и § 64 от Закон за училищното обучение, Федерален законодателен вестник № 472/1986)

(5) Определяне на броя на придружителите в съответствие с параграф 4, т. 2, букви от а до с и един от параграф 4 Z 1 и 2 има отклоняваща се дефиниция на броя на придружаващите лица съгласно параграф 4 последно изречение преди всичко с оглед осигуряване на безопасността на учениците, както и на педагогическата ползаот събитието, което трябва да се извърши, се основават на:

1. степеня и вида на училището

2. състава на класа (напр. интеграционен клас) и зрелостта на учениците

3. естеството и съдържанието на събитието трябва да се вземе предвид. Освен това се имат предвид принципите на икономичност, , икономичност и целесъобразност .

Видове училищни събития

§ 4. Училищните прояви са:

1. Събития до ден и

2. Многодневни събития.

2-ри раздел

събития до един ден продължителност и степен

§ 5. (1) Събитията до един ден са с продължителност до пет часа или най-много един ден. Те могат да се извършват само в следната степен:

тук следва малка таблица

Училищно ниво/тип училище Обхват (до 5 часа) степен (повече от 5 часа) предучилищно ниво, 1 и 2 клас в които да разгледаме изискванията на необходима учебна програма степен – 3-ти и 4-ти клас на 13 клас – 5-ти до 8-ми клас на 9 клас на 2 клас Политехнически курс 10 4-ти Професионално училище за ниво 6 на училище за ниво 2 от 9-ти клас (освен Политехнически курс и Професионално училище) за 9 клас за 4 клас

(2) В отклонение от ал. 1 в 3. и 4. клас, както и в професионалното училище, не повече от едно събитие с продължителност до пет часа продължава повече от пет часа, когато е изключено регионални причини и по отношение на задачата на събитието и във връзка с учебна програма с продължителност от пет часа не може да се намери за достатъчна.

(3) Ако наличният обем по ал.1 не е достатъчен, такива събития могат да се използват в обхвата на § 8 за училищни събития с продължителност няколко дни са налични и все още не са консумирани. решение за изпълнение

§ 6. Целта, съдържанието и продължителността на събитията до един ден се определят от директора на училището или от назначете му учители. Вдясно от форума на класа или училището или Комитет на училищната общност (§ 63а, параграф 2 Z 2 lit. с и § 64, параграф 2 Z 2 lit. с от Закон за училищното обучение) и ученикът (§§ 57а и 58 от Закона за училищното обучение) се счита предприеме.

§ 7. (1) Учениците и законните им представители се явяват в срок преди началото на събитието да се информират за обстоятелствата (напр. конкретна продължителност, възможна точка на среща извън училище, графици, оборудване, облекло, финансови изисквания).

(2) Особено внимание трябва да се обърне на осигуряването на безопасността на учениците. А Трябва да се стремим към безопасно поведение на учениците.

(3) Учениците са запознати със съответните правни разпоредби като Закон за училищното образование, защита на непълнолетни, Правила за движение по пътищата, разпоредби за защита на служителите и разпоредби за промишлена хигиена. Трябва да се гарантира спазването на съответните правни разпоредби.

3-ти раздел

Многодневни събития

§ 8. (1) Многодневни прояви могат да се провеждат само в следния обем:

Училищно ниво/тип училище Обхват в календарни дни Предучилищна, 1 и 2 клас – 3 и 4 клас общо 7 бр 5-8 училищна степен общо 28 (в училищата по спец Разглеждане на музикъла или на атлетическа подготовка общо 35, от които поне 7 дни с фокус)

Политехнически курс 12 Професионална гимназия 3-то общо класиране от 9-ти клас (с изключение на политехнически курс и професионално училище) за училищно ниво 6 (в училищата по специални Разглеждане на музикъла или на атлетическа подготовка допълнително 6 с Фокусна справка), където един

Обобщение: Като се вземе предвид това, общо е допустимо многодневните учебни прояви са в периода 5-8 клас и в периода от 9-ти клас да проведе поне едно събитие с активност. (2) Ако за провеждане на прояви в чужбина с на основание наличната степен не е достатъчна, отговорният училищен орган в рамките на наличните финансови и човешки ресурси от 9 клас (с изключение на политехническия курс) допълнително одобряват общо до 15 календарни дни.

Решение за изпълнение

§ 9. (1) За целта съдържанието, продължителността и всички необходими разпоредби за прилагане на многодневните събития съгласно § 4 Z 2 решават форума на класа или

училището или Училищна обществена комисия съгласно § 63а и § 64 от Закона за училищното обучение.

(2) Включването на клас в многодневна проява предполага участието на най-малко 70% от учениците от класа. Ако училищното събитие се фокусира основно върху предметите, които се преподават в групи от ученици, изискват включването на Група учащи се в многодневно събитие участието на поне 70% от учащи се от това група напред. С одобрението на отговорния училищен орган, процентът може да бъде по-нисък ако поради обосновано неучастие на учащи се изпълнението на събитието не е гарантирано и не се налагат допълнителни разходи.

Насоки за прилагане

§ 10. (1) Учениците и законните им представители се явяват в срок преди началото на събитието за да бъдат информирани за обстоятелствата (напр. конкретна продължителност, адрес на настаняване, графици, оборудване, облекло, финансови изисквания). Учениците се запознават с информация за дестинацията.

(2) При избор на място за настаняване, наличието и на подходящи общи помещения трябва да се спазват адекватни санитарни условия. Едновременно настаняване на учениците в едно жилище се допускат само ако има пространствено разделение за нощувка (включително санитарни помещения) е гарантирано според пола. При Споделеното настаняване е отделно настаняване без възможност за наблюдение не се допускат от учители или придружаващи лица.

(3) Особено внимание трябва да се обърне на осигуряването на безопасността на учениците. Трябва да се стремим към безопасно поведение на учениците. Трябва да се посочат опасностите, свързани с посещението на чуждестранна туристическа дестинация - специални навици, обичаи.

(4) Учениците са запознати със съответните правни разпоредби като Закон за училищното образование, Защита на непълнолетни, Правила за движение по пътищата, разпоредби за защита на служителите и разпоредби за промишлена хигиена. Трябва да се гарантира спазването на тези съответни правни разпоредби.

(5) Ако ученик сериозно наруши реда на училищното събитие или неговата собствена или физическата безопасност на другите участници е засегната от неговото поведение, ръководителят на училищното събитие може да забрани на ученика по-нататъшно участие събитието. В този случай главният учител и законните представители информират незабавно съответния студент учащ се. Законните настойници се уведомяват се пред провеждане на училищна проява с продължителност няколко дни, да направи декларация дали в случай че детето им е изключено, те се съгласяват непридруженото им пътуване до дома, или организирате наблюдение по време на пътуването до дома.

4-ти раздел

Заклучителни разпоредби преходна разпоредба

§ 11. Училищни събития, които вече са планирани за учебната 1995/96 година, могат да се провеждат и тогава се извършват, ако надвишават размерите, предвидени в §§ 5 и 8 и дава се финансово покритие. препратки § 11а. Доколкото федералните закони са посочени в тази наредба, те са влизане в сила на последното приложимо изменение на тази наредба. Влезте в сила § 12. (1) Тази наредба влиза в сила от 1 септември 1995 г. (2) Раздел 1 (1), Раздел 2 (4), Раздел 8 (2), Раздел 9 (2), Раздел 11а, включително заглавието и Раздел 12 (1) в Редакция на наредба BGBl. II бр.90/2017 г. влиза в сила в края на деня на обявяването в В сила Федерален

законодателен вестник. изтичане § 13. С влизането в сила на този правилник се прекратява Наредбата на БГБ № 397 от 1990 г., в която Редакция на Наредба БГБл.№ 137/1991 г., както и приложенията към тази наредба вече не са в сила.

Приложение 2

Информационни текстове по училищно право

Част 5

Училищни събития

Експертен съвет: Кристин Кисер, Герхард Мюнстер, Ерих Рошел, Анжелика Шнайдер и Сеп

Редл Текст: Susanne Feigl Актуализирано от Erich Rochel

Състояние: юли 2007 г

СЪДЪРЖАНИЕ

1. Какво представляват училищните събития?	5
2. Какво представляват събитията, свързани с училище?	7
3. Продължителност и обхват на училищните събития	11
3.1 Събития до един ден.	11
3.2 Многодневни събития	12
4. Планиране.	15
4.1 Разходи.	16
4.2 Управление и поддръжка.	16
4.3 Участие.	19
5. Решение за изпълнение.	23
5.1 Събития до един ден.	23
5.2 Многодневни събития	23
6. Внедряване.	25
6.1 Насоки за събития до един ден.	25
6.2 Насоки за многодневни събития	25
6.3 Поведение на учениците	26
6.4 Задължение за надзор	27
6.4.1 Цел на задължението за надзор.	27
6.4.2 Времеви и локален обхват на приложение.	28
7. Приложение.	31
7.1 Регулаторен указ	31
7.2 Примерен договор между училището и доставчика на настаняване.	40
7.3 Речник	41
7.4 Препратки	42
7.5 Точки за училищно обслужване	43
8. Списък на използваните съкращения.	44

Следват 45 страници текст, които могат да бъдат намерени в Интернет на адрес:

<https://docplayer.org/309710-Informationsblaetter-zum-schulrecht-teil-5-schulveranstaltungen.html>

ПРИЛОЖЕНИЕ 3

Извънкласни дейности в Американския колеж – София

1. Танцова програма на Американския колеж
2. Футболен клуб на колежа
3. Инструментално студио на колежа
4. Мюзикъл на Американския колеж
5. Клуб по астрология
6. Клуб по астрономия
7. Клуб за автомобили и състезания
8. Арабски културен клуб
9. Клуб по банкиране и финанси
9. Клуб по драма на български език
10. Общество "Смел нов свят"
11. Клуб за български народни танци
12. Бизнес клуб
13. Клуб по калистеника
14. Клуб за кариерно ориентиране
15. Клуб по химия
16. Да изчистим софийските паркове
17. Клуб по творческо писане
18. Движение "Дарение"
19. Тъмничарска гилдия - Клуб за настолни игри
20. Клуб по дебати
21. Клуб "Дигитален свят"
22. Клуб "Открийте България"
23. Клуб по икономика
24. Клуб по драма на английски език
25. Клуб по предприемачество и бизнес инициатива
26. Кинематографски клуб
27. Financial Markets Club
28. Петъци за бъдещето
29. Клуб за първа помощ
30. Приятели на УНИЦЕФ
31. Клуб "Бъдещето на изкуствения интелект" (с подкрепата на Inspirit AI)
32. Голф клуб
33. GSA (Gender and Sexuality Alliance)

34. Клуб за здравословен начин на живот
35. Клуб "Ръка за помощ"
36. Туристически клуб
37. Симулацията на съд по правата на човека
28. Въведение в правото
29. Клуб за италианска култура
30. Клуб "Поддържайте планетата ни жива"
31. Клуб по латински език
32. Клуб на помощниците в библиотека
33. Клуб "Математическа рота"
34. Клуб Модел „Организация на обединените нации“ 2021-2022
35. Клуб "Физика на частиците"
36. Клуб по психология
37. Български младежки Червен кръст
38. Клуб по природни науки
39. SMACS - клуб за късометражни филми
40. Разкази за успех
41. Клуб „Изкуството на киното“
42. „Беседа" - списание за литература и култура
43. TimeHeroes ACS
44. Консултативен клуб (Uni-Prep Academy)
45. Неразгадани мистерии
46. Клуб за видео продукции
47. Клуб по волейбол за момичета в колежа
48. Отбор по волейбол – младежи
49. Клуб „Годишник на колежа“
50. Създаване на клипове за YouTube
51. Зумба клуб

Повече за дейността на всеки от тези клубове може да се види на адрес:

<https://www.acs.bg/bg/campus-life/extracurricular-activities/>